

PROGRAM ZA DELO KOALICIJE 2022 - 2026

15. VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

SVOBODA!

Skupnost

1. Politični sistem

Prioritete in cilji:

- Zagotoviti politično stabilnost in povrniti zaupanje v demokratične institucije in nosilce oblasti, ki sta temeljni pogoj za normalno delovanje države, in oblikovati sistem oblasti tako, da bo sposoben odpravljati politične blokade in krize. To bo omogočilo normalno delovanje demokratičnih institucij, spoštovanje vladavine prava, delovanje v javnem interesu, učinkovito delovanje javnih služb, izvrševanje pravice do svobodne gospodarske pobude, zagotavljanje nacionalne varnosti in zastopanje interesov države in ne posameznih političnih strank v mednarodni skupnosti.
- Politični sistem, ki bo jasno odražal politično identiteto in programe političnih strank, ki temeljijo na vrednotah spoštovanja, dialoga med konkurenčnimi političnimi strankami, premoščanja medsebojnih razlik na demokratičnih načelih, programsko zavezanost in hkrati tudi sposobnost sklepanja kompromisov pri izvrševanju javnih politik s širokim vključevanjem raznolikih družbenih deležnikov pri oblikovanju kot tudi izvrševanju javnih politik.
- Povrniti zaupanje in integriteto politikom in nosilcem javnih funkcij, da bodo ti delovali skladno z zavezami, ki so jih dali volilcem pred izvolitvijo.
- Zagotoviti način uresničevanja volilne pravice kot temeljne človekove in politične pravice tako, da se bo povečalo vključevanje mladih v demokratične procese in institucije oziroma spodbujalo politično participacijo mladih, da se bo spodbujala volilna udeležba oziroma olajšalo sodelovanje na volitvah in referendumih, da bodo razmerja med nosilci javnih funkcij dosegla enakost med obema spoloma in da bo za izvolitev poslank in poslancev odločilen glas volivk in volivcev.

Demokratizacija volilnega sistema

Zagotovili bomo bolj demokratičen volilni sistem. Zagovarjamo proporcionalni sistem, ki mora z ukinitvijo volilnih okrajev in uvedbo preferenčnega glasu zagotoviti največji možni vpliv državljanek in državljanov na izbiro političnih predstavnikov in predstavnic. Ob spremembah volilne zakonodaje zagovarjamo tudi načelo zadrge pri vrstnem redu žensk in moških na celotni kandidatni listi ter izmenjujoče se vodilno mesto moškega in ženske

na vseh kandidatnih listah v volilnih enotah. Preučili bomo možnosti spletnega glasovanja in digitalizacije volilnih procesov ter podprli digitalno demokracijo.

Spoštovanje odločb Ustavnega sodišča

Odločbe Ustavnega sodišča morajo biti uresničene v najkrajšem možnem roku in ne glede na to, ali se z vsebino ustavne odločbe strinjamo ali ne.

Spoštovanje vloge neodvisnih institucij

Okrepili bomo vlogo neodvisnih institucij. Pristojni organi morajo upoštevati njihove ugotovitve ter nemudoma pristopiti k reševanju. Zagotovili bomo pogoje za njihovo neodvisno delovanje.

Krepitev neodvisnosti sodstva

Želimo, da predsednik republike prevzame imenovanje sodnikov na predlog sodnega sveta.

Krepitev neposrednega odločanja ljudi in integritete politikov in nosilcev javnih funkcij

Okrepili bomo neposredno demokracijo, tako da bomo razširili možnost referendumskega odločanja na spremembo ustave ter v sodelovanju s civilno družbo pretehtali omejitve glede zakonodajnega referenduma in možnosti omejitve kandidiranja ter odpoklica voljenih funkcionarjev

Participacija in krepitev lokalne demokracije

Nadgradili bomo oblike neposrednega sodelovanja občanov pri odločanju v občini, jih uvedli kot obvezne ali jih spodbujali preko finančnih vzvodov (participativni proračun, neformalna posvetovanja, sodelovanje pri pripravi predpisov).

2. Civilna družba kot stroka in partner

Prioritete in cilji:

- Sistematično vključevati civilno družbo v procese odločanja. Vključevanje zainteresirane javnosti spodbuja sodelovanje oblasti in javnosti oziroma civilne družbe, krepi strokovnost in legitimnost sprejetih odločitev in predstavlja dopolnitev predstavniške demokracije.

- Zagotoviti tesnejšo vključenost stroke v procese načrtovanja vseh javnih politik. Interdisciplinarni strokovni timi so namreč predpogoj, da lahko politika sprejema učinkovite, smiselne ter konsistentne ukrepe.
- Vključevanje civilno-družbenih organizacij in javnosti z načelom podnebne pravičnosti

V sodelovanju s civilno družbo odprava škodljivih ukrepov vlade

Sprejem Zakona za zmanjšanje neenakosti in škodljivih posegov politike ter zagotavljanje spoštovanja pravne države.

Tvornejše sodelovanje politike, civilne družbe in stroke

Nadgradili in uzakonili bomo vsebino Resolucije o normativni dejavnosti zainteresirane javnosti v oblikovanje in sprejemanje predpisov.

Krepitev strokovnih argumentov pri političnem odločanju

V vladi bomo poskrbeli za sprejem predpisov, ki bodo imeli vsebinsko podlago v znanstvenih, strokovnih in izkustvenih podlagah. Posebno pozornost bomo namenili tvorni vključitvi domačih strokovnjakov na vse ravni odločanja.

V sodelovanju s civilno družbo o opolnomočenju družbe

Skupaj s civilno družbo bomo uvedli sistem ozaveščanja in usposabljanja prebivalstva o pravu in državljskih pravicah, krepitvi družbene zavesti skozi razumevanje razmerja med pravicami in obveznostmi, tako da se ljudje lahko zoperstavijo poskusom vzpostavljanja avtokracije.

3. Mednarodni ugled in varnost

Prioritete in cilji:

- Pri vodenju zunanje in obrambne politike izhajati iz ustavnega načela mirovne politike ter kulture miru in nenasilja.
- Državam Zahodnega Balkana tudi v bodoče zagotavljati podporo pri njihovem vključevanju v EU.
- Reševanje odprtih bilateralnih vprašanj s Hrvaško bo potekalo v duhu dobrososedskih odnosov, kot tudi implementacija rzsodbe arbitražnega sodišča med obema državama.

- V razpravah o prihodnosti EU aktivno zagovarjati razvojno usmerjenost EU, ki daje prednost interesom ljudi pred interesi kapitala in večjo pozornost usmerjati v projekte zelene prihodnosti, tako na področju energetike kot na področju varovanja okolja. Zelena prihodnost postaja evropska usmeritev, ki presega tradicionalne evropske ideološke razdore in hkrati – kar je najpomembnejše – pritegne mlade, pri katerih prebuja novo zanimanje za politiko in politično delovanje.
- Graditi ugled države, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic in dobrobiti ter varnosti našega planeta. Koncept človekove varnosti ne zmanjšuje pomena trde, vojaške varnosti, krepi pa zavedanje, da dolgoročne stabilnosti in razvoja ni brez spoštovanja temeljnih pravic in svoboščin. Treba bo okrepiti skrhane odnose z najpomembnejšimi partnerji Slovenije v EU in drugih mednarodnih organizacijah s poudarkom na sodelovanju pri razvoju novih konceptov. Iskali bomo model bolj ambiciozne in učinkovite skupne zunanje in varnostne politike Evropske unije.
- Okrepiti vlogo Republike Slovenije v alpsko-jadransko-podonavskem prostoru in v Sredozemlju, s poudarkom na sodelovanju z obalnimi državami severnega Jadrana in s posebno pozornostjo do pomena koprskega pristanišča.
- Zagovarjati učinkovit multilateralni sistem in krepi aktivnosti v OZN, zlasti tam, kjer naša država lahko ponudi dodano vrednost: to so področja človekovih pravic, vključno z enakostjo spolov in s pravicami pripadnikov etničnih in družbenih manjšin, razvojne pomoči, okoljske problematike in umetne inteligence.
- Podpreti kandidaturo Slovenije za nestalno članico Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov (OZN) za obdobje 2024–2025.
- Vzpostaviti učinkovito gospodarsko, kulturno in znanstveno diplomacijo z boljšim povezovanjem med ministrstvi in drugimi državnimi institucijami, gospodarstvom ter kulturnimi in visokošolskimi ustanovami.
- Poskrbeti za digitalizacijo naših diplomatskih predstavništev in si prizadevati za krepitev diplomatske mreže.
- Ciljno usmeriti mednarodne razvojne pomoči, ki bo prejemnike pomoči opolnomočila za samostojno razvojno delovanje. Slovenija mora mednarodno pomoč pogojevati tudi s spoštovanjem vrednot mednarodnega prava ter človekovih pravic. Aktivno bomo sodelovali pri nudenju humanitarne pomoči

- Ustrezno posodobiti koncept obrambne politike, ki bo usklajen z zunanjepolitično strategijo Slovenije. Spodbujali bomo uporabo Slovenske vojske kot pomoč sistemu zaščite in reševanja pri sanaciji posledic naravnih nesreč ter kadar je to racionalno in utemeljeno.
- Poskrbeti za izgradnjo skupnih obrambnih zmogljivosti EU v okviru skupne varnostne in obrambne politike (SVOP) Evropske unije.
- Ohraniti profesionalno slovensko vojsko, saj ima naborništvo negativne ekonomske učinke, krši svobodno odločitev posameznika, moti izobraževalni in delovni proces ter nenazadnje zmanjšuje kvaliteto vojske kot obrambne sile.
- Povečati financiranje delovanja poklicnih in prostovoljnih gasilcev preko požarnega sklada in na novo razdelati sistem financiranja obnove sredstev ter opreme, ki se je uničila v večjih intervencijah.
- Povečati in posodobiti floto helikopterjev, ki delujejo pri nalogah zaščite in reševanja.
- Novelirati zakon o zagotavljanju sredstev za investicije v Slovensko vojsko v letih 2021-2026 ter opraviti revizijo vseh do sedaj sklenjenih pogodb za nakup vojaške opreme, in ustaviti vse postopke do zaključka revizije. Koalicija glede na spremenjene okoliščine ne podpira nakupa oklepnikov 8 x 8 Boxer. V ta namen bomo uporabili vsa razpoložljiva politična in pravna sredstva za preklic.
- Okrepiti skrb, zaščito in pomoč za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Učinkovita gospodarska, kulturna in znanstvena diplomacija

Prenovili bomo Strategijo zunanje politike v smeri večje prepoznavnosti Slovenije v svetu za njen prispevek k mednarodnemu razvoju. Med ključnimi prioritetami bosta gospodarska diplomacija ter znanstvena diplomacija. Slovenija bo postala polnopravna članica Evropske vesoljske agencije.

Prepoznavnejši vpliv Slovenije v naši neposredni okolici

Slovenija potrebuje jasnejšo mednarodno politiko do vseh sosednjih držav ter širše regije (Alpe, Sredozemlje in Zahodni Balkan). Poudarek slovenske diplomacije na teh področjih mora biti predvsem na gospodarski, znanstveni in kulturni diplomaciji in čezmejnih stikih.

Aktivno članstvo v EU

Zavzeli se bomo za proaktivno držo znotraj EU na področjih, kjer je nujno potrebna večja učinkovitost za to, da EU ostane razvojno konkurenčna na svetovni ravni, ob hkratnem preprečevanju okoljskega, socialnega in davčnega dumpinga. Dosledno bomo zagovarjali aktivacijo političnih in finančnih sankcij v primeru nespoštovanja vladavine prava s strani držav članic EU. Zavzeli se bomo za oblikovanje zelene evropske zunanje politike, v kateri bodo kriteriji za prihodnje sklepanje političnih, gospodarskih ali trgovinskih sporazumov s tretjimi državami pod pogoji spoštovanja okoljevarstvenih, delovno-pravnih kriterijev in brez škodljivih posledic za temeljne javne sisteme.

Varnostne zmogljivosti

Na področju obrambe in varnosti se bomo močneje uveljavljali na tistih nišnih področjih, kjer s svojim znanjem lahko prispevamo k višji dodani vrednosti. Bolj bomo aktivni v Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi.

Usmerjena mednarodna pomoč ter nudenje humanitarne pomoči

Spremenili bomo Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči tako, da bo prejemnik opolnomočen za samostojno razvojno delovanje.

Posodobitev obrambnega koncepta

V skladu s spremenjenim obrambnim konceptom bomo modernizirali Slovensko vojsko. Na področju nakupa vojaške opreme bomo med prednostnimi kriteriji zahtevali opremo slovenskih visokotehnoloških in inovativnih podjetij. Prednost bomo dali opremi in zmogljivostim Slovenske vojske, ki zagotavljajo dvojno uporabnost – za njihovo osnovno poslanstvo ter za zaščito in reševanje.

Bolje organizirano in financirano gasilstvo ter civilna zaščita

Preko požarnega sklada bomo povečali financiranje vseh gasilskih organizacij. Vojakom, gasilcem, civilni zaščiti, reševalcem ter vsem ostalim zaposlenim in prostovoljcem v varnostnih in obrambnih sistemih bomo zagotovili ustrezne materialne in delovne pogoje ter jim uredili status in karijerne poti. Izboljšali bomo ureditev odsotnosti z dela za prostovoljne gasilce in druge prostovoljce v varnostnih in obrambnih sistemih. Poskrbeli bomo za zadostno število helikopterjev, ki bodo namenjeni zaščiti in reševanju.

Uskladitev Resolucije in obrambne politike

Spremenili bomo Resolucijo o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2035 skladno s posodobljenim konceptom obrambne politike.

Vključevanje Državnega zbora

Pristojnosti napotovanja pripadnikov Slovenske vojske v tujino bomo prenesli na Državni zbor.

4. Socialna in vključujoča skupnost

Prioritete in cilji:

- Za uveljavljanje ustavnega načela socialne države se bomo borili proti revščini in socialni izključenosti.
- Zavezanost in spoštovanje socialnega dialoga in obuditev socialnega partnerstva in delovanja Ekonomsko-socialnega sveta.
- Spodbujanje vključevanja civilnodružbenih organizacij v razpravo in oblikovanje socialnih politik.
- Pri oblikovanju socialnih politik bomo upoštevali problem druginje, ki izvira še zlasti iz rasti cen energentov in hrane.
- Okrepiti upravičenost do socialnih, družinskih in invalidskih transferjev iz javnih sredstev na podlagi jasnih in pravičnih socialnih in ekonomskih kriterijev.
- Preučili bomo možnost postopne uvedbe univerzalnih temeljnih dobrin.
- Centri za socialno delo morajo ponovno postati ključna ustanova za zagotavljanje podpore vsem ljudem v stiskah. Poskrbeti moramo za več terenskega dela socialnih delavcev. Socialni delavci morajo imeti čas in kadrovske zmožnosti za proaktivno identifikacijo vseh socialnih problemov, ki se dogajajo na njihovem območju. V tem smislu bi bilo smiselno vzpostaviti tesnejše povezovanje z nevladnimi organizacijami, kar bo omogočilo učinkovito reševanje socialnega položaja najranljivejših posameznikov in družin. Sinergijski učinki bodo izboljšali delovanje javnih organov (CSD) ter okrepili vlogo civilne družbe.
- Posodobiti in avtomatizirati informacijski sistem za izračun upravičenosti do socialnih pravic z namenom administrativne razbremenitve strokovnih delavcev na CSD in izboljšanja dostopnosti do pravic in informacij za uporabnike.
- Izvesti je treba oceno vpliva dohodninskih olajšav na družinsko in socialno politiko.

- Spremeniti sistem delovne in socialne aktivacije z namenom učinkovitejšega delovnega in socialnega vključevanja.
- Imeti ničelno toleranco do sovražnega govora in diskriminacije, kar bomo podprli z ustreznimi kampanjami in dodatki k učnim programom. V ta namen bomo spodbujali preventivne medkulturne programe, tudi s področja kulture.
- Do konca leta bomo odstranili rezilno žico in vse ostale tehnične ovire na meji, saj so se izkazale za neučinkovite in nehumane. Na področju migracij je treba predvsem preganjati organizirane kriminalne združbe, ki se ukvarjajo s tihotapljenjem ljudi.
- Olajšali bomo postopke za pridobitev mednarodne zaščite, prosilcem in osebam s priznano zaščito pa bomo zagotovili osnovne človekove pravice, kot so pravica do izobraževanja, dela, zdravstvene oskrbe, ter jim pomagali pri učinkovitem vključevanju v družbo.
- Poiskati celovite rešitve na področju migracij ter izdelati novo migracijsko strategijo, ki bo upoštevala spreminjajoč globalni kontekst ter dogajanje v naši okolici ob absolutnem spoštovanju človekovih pravic ter s poudarkom na varovanju ranljivih skupin.
- Od institucij Evropske unije zahtevati, da zagotavljajo sredstva in pomoč državam članicam na schengenskih in zunanjih mejah EU, ki se soočajo s povečanimi migracijami

Poenostavitev dodeljevanja pravic

Avtomatizirali bomo dodeljevanje letnih pravic (otroški dodatek, državna štipendija, znižano plačilo vrtca in subvencija malice in kosila) in varstvenega dodatka.

Izboljšanje socialnega sistema

Spremenili bomo socialno zakonodajo v smeri zagotavljanja učinkovite pomoči ter administrativne razbremenitve zaposlenih v CSD. Zasledovali bomo načelo „socialni transferji in storitve sledijo potrebam ljudi“. Delovali bomo na večji ozaveščenosti in obveščenosti državljanek in državljanov glede tovrstnih pravic ter se zavzemali za poenoten in pravičen sistem porabe javnih sredstev.

Postopna uvedba univerzalnih temeljnih dobrin otrok in mladih

Na podlagi ustrezne proučitve bomo vsem otrokom in mladim postopno zagotovili univerzalne temeljne dobrine. Na ta način bomo razbremenili CSD in uporabnike, zagotovili redni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje. Zaposleni v CSD bodo tako več časa in kadrovskih resursov usmerili v delo z upravičenci na terenu.

Ureditev migracij

Prosilcem za azil bomo zagotovili varnejše migracijske poti ter hitre in učinkovite azilne postopke, ki bodo spoštovali temeljne človekove pravice in svoboščine. Pogoje za mednarodno zaščito bomo olajšali ter mednarodno zaščito omogočili vsem, ki so do nje upravičeni v skladu z mednarodnim pravom. Omogočili bomo sistematično integracijo v slovensko družbo.

Pogostejši izračun minimalnih življenjskih stroškov

S spremembo zakonodaje bomo uredili pogostejši izračun minimalnih življenjskih stroškov.

Socialna varnost v primerih prekinitev izkoriščevalskih delovnih razmerij

Zagotovili bomo socialne pomoči delavcem, ki prekinajo izkoriščevalska delovna razmerja .

Odprava represivnih ukrepov

Odpravili bomo ukrepe, ki so s spremembo ZUTD-E leta 2019 zmanjšali pravice brezposelnih na področju proste izbire zaposlitve ter upravičenosti do denarnega nadomestila ter omilili jezikovni pogoj in izboljšali dostop do jezikovnega tečaja za državljane tretjih držav. Opravili bomo analizo učinkov protikoronskih paketov na pravice brezposelnih oseb in, v primeru zmanjšanja pravic brezposelnih, odpravili posledice.

5. Vladavina prava in pravična skupnost

Prioritete in cilji:

- Opustili bomo vse prekrškovne in kazenske postopke, ki so bili sproženi proti posameznikom in posameznicam zaradi kršitev ukrepa zoper Covid-19. Posebno pozornost bomo namenili varovanju pravice do protesta in javnega izražanja mnenja. Država mora opustiti vse prekrškovne in kazenske postopke v zvezi z javnim izražanjem mnenja in javnim zborovanjem.

- Zagotoviti neodvisnost in strokovnost delovanja institucij ter dosledno upoštevanje načela delitve oblasti (na zakonodajno, izvršilno in sodno vejo) v okolju, ki temelji na vladavini prava, spoštovanju človekovih pravic ter dostojanstva, enakosti in solidarnosti, etičnosti ter varovanju obče človeškega dobra.
- Uvedli bomo mehanizme za spodbujanje enake zastopanosti med spoloma: v javnem sektorju, politiki ter v nadzorstvenih in vodstvenih organih gospodarskih družb.
- Posodobiti ocenjevanje uspešnosti sodnikov v sodelovanju z deležniki. Sodišča morajo imeti dovolj sredstev za nemoteno in učinkovito delovanje. Pomembno je tudi ustrezno digitalizirati vse nivoje sodnih postopkov.
- V sodelovanju s ključnimi deležniki bomo nadaljevali s sočasno prenovo sodne in tožilske zakonodaje z uvedbo enovitega sodnika, enovitega tožilca, v sodelovanju s stroko opredeliti primernost opredelitve zahtevnosti zadev (npr. v upravnih sporih, kjer lahko odloča sodnik posameznik) na način, ki ne bo posegal v pravice strank v postopku.
- Zagotoviti učinkovit sistem, ki bo vsem omogočal uveljavljanje pravice do pravnega varstva.

Hitrejše odločanje ter prenehanje izigravanja pravne države

Zagotovili bomo zaključevanje postopkov na pritožbeni ravni (da se ne vračajo zadeve v ponovno odločanje na nižji stopnji), uvedli ukrepe za odpravo posameznih procesnih zlorab in zavlačevanj v postopkih ob upoštevanju pravic strank v postopku.

Konec razpolaganja z nezakonitim premoženjem

Posodobiti instrument odvzema premoženja nezakonitega izvora v smeri večje učinkovitosti. Poskrbeti pa je treba tudi za učinkovito upravljanje zaplenjenih sredstev učinkovito upravljanje zaplenjenih sredstev.

Prenehanje izigravanja pravne države

S posodobitvijo postopkov na področju vročanja sodne pošte bomo preprečili nepotrebno zavlačevanje sodnih procesov.

Učinkovito sodstvo

V proračunu bomo zagotovili zadostna sredstva za nemoteno delovanje sodne veje oblasti.

Odprava zaostankov in enostavnejše odločanje v upravnih sporih

V upravnih sporih bomo omogočili odločanje sodnika posameznika.

Učinkovit pregon kriminala

S spremembo Zakona o tožilstvu bomo uvedli instrument enotnega državnega tožilca ter bistveno izboljšali učinkovitost sodnega pregona po uradni dolžnosti.

Ničelna toleranca do korupcije ter učinkovit pregon kriminala

Vzpostavili bomo sistem za omogočanje poročanja o korupcijskih dejanjih ter zaščiti žvižgačev v javnem sektorju ter preučili možnosti za razširitev tudi na gospodarski sektor. Zagotovili bomo učinkovite preiskave projektov in investicij, ki so prepletene s sumi korupcije, vključno z nabavo zaščitne opreme v epidemiji. Zagotovili bomo tudi vzpostavitev varnih kanalov za prijave in varstvo pred povračilnimi ukrepi.

Konec razpolaganja z nezakonitim premoženjem

Spremenili bomo Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora, ki bo poskrbel za učinkovitejši zaseg vsega premoženja nezakonitega izvora.

6. Policentričen regionalni razvoj in razvojna prostorska politika

Prioritete in cilji:

- V dialogu si bomo prizadevali za regionalizacijo Slovenije z ustanovitvijo manjšega števila avtonomnih regij, ki bodo sposobne odgovarjati na izzive družbeno-prostorskega razvoja. Pospešili bomo postopke decentralizacije in dekoncentracije državnih institucij ter spodbujali medobčinsko sodelovanje skozi širjenje možnosti ustanavljanja medobčinskih skupnih služb.

- Ponovno bomo preučili in prilagodili financiranje občin z upoštevanjem njihovih nalog in funkcij, ki jih dejansko opravljajo - vloga nekaterih mest kot regijskih središč, razvojno prikrajšanih občin, položaj in izzivi obmejnih občin, pretežno gorskih ali v kmetijstvo usmerjenih občin skozi stabilno financiranje, povezovanje in optimalno organizacijo izvajanja nalog. Z decentralizacijo in zagotavljanjem

vsem dostopnega in učinkovitega javnega servisa ter vseh potrebnih storitev za prebivalce bomo zagotovili poseljenost podeželja.

- Poskrbeti za učinkovitejše upravljanje s prostorom s poudarkom na najsodobnejših urbanističnih praksah, ki bodo zagotovile kakovostno življenje ob maksimalnem varovanju nepozidane krajine in okolja. Prostorsko urejanje mora biti razumljivo čim širšemu segmentu naše skupnosti.
- Razprava o rabi prostora bo upoštevala podnebne spremembe. S sektorsko povezano politiko (na državni, regijski in lokalni ravni) je treba pristopiti k načrtovanju in usklajenemu izvajanju ukrepov (pogozdovanje, namakalni sistemi, razlivna (poplavna) območja, ohranjanje primerne temperature v mestih z bolj razpršeno gradnjo in več zelenimi površinami, zmanjšanje uporabe avtomobilov pri dnevni migracijah ...).
- Pripraviti celovite načrte za revitalizacijo in pametno gospodarsko specializacijo območij, ki zaostajajo v razvoju oz. se srečujejo z izzivom pametne gospodarske specializacije po vzoru najboljših praks držav EU. Posebno pozornost bomo namenili identifikaciji, aktiviranju ter inovacijski nadgradnji spečih razvojnih potencialov območij, ki bodo povečali ustvarjeno dodano vrednost in kvaliteto bivanja v vseh naseljih.
- Pospešiti celovito digitalno evidentiranje vseh stavb in drugih objektov v katastru nepremičnin. Slovenija še vedno nima urejenih katastrskih evidenc, kar močno otežuje številne postopke ter pravično uvedbo nepremičninskega davka. Zato bomo poskrbeli za čim bolj učinkovito ter celovito digitalizacijo katastra po najvišjih mednarodnih standardih georeferenciranja ter po dejanskem stanju. Uskladili bomo metodologije izračuna površine stavb, saj zaradi različnih načinov zajemanja podatkov prihaja do neskladnih podatkov v uradnih evidencah. Vzpostaviti moramo integrirano in enotno nepremičninsko evidenco (zemljiška knjiga, kataster, prostorski načrti).
- Urediti medsebojno neusklajene predpise s področja prostorske, gradbene in geodetske zakonodaje. Zagotovili bomo harmonizacijo strokovne terminologije z zakonodajnega področja prostorskega in gradbenega načrtovanja ter evidentiranja v kataster nepremičnin. Sledili bomo načelu „podvajanje postopkov je nepotrebno“.

Skladen in enakomeren regionalni razvoj

Prizadevali si bomo za pospešitev vzpostavitve regij v državi, kar bo omogočilo decentralizacijo razvoja na področju vseh vrst politik. Prenovili bomo zakonodajo s področja regionalnega razvoja s ciljem boljšega zagotavljanja javnega interesa.

Revitalizacija podeželskih naselij

Na demografsko ogrožena obmejna območja in na podeželje bomo usmerjali sredstva EU ter pripravili učinkovite spodbude za gospodarske dejavnosti, odpravili razvojne zaostanke in izpeljali ključne regionalne in lokalne projekte.

Decentralizacija in dekoncentracija državnih institucij

Državne institucije in njene organizacijske enote bomo razporedili po območju celotne Slovenije.

Uporabnikom prijazen upravni servis na področju izdaje gradbenih dovoljenj in umeščanja v prostor

Zavzemali se bomo, da bodo na ravni upravnih enot vzpostavljene enotne kontaktne točke, kjer bo investitor na enem mestu (pri)dobil vse podatke, ki jih potrebuje za svojo investicijsko namero. Tam bo strokovno usposobljen kader nudil strokoven in celovit servis.

Posodobitev Strategije prostorskega razvoja Slovenije (SPRS)

Začeli bomo postopek za novo Strategijo prostorskega razvoja Slovenije (SPRS) s kratkoročnimi akcijskimi načrti za izvajanje ter s podrejenima strategijama za področji arhitekture in krajinske politike. Strategija je namenjena izboljšanju racionalne rabe stavbnih zemljišč, kakovostnemu oblikovanju javnega prostora in krajine ter preprečevanju škodljivih procesov v razvoju poselitvenih vzorcev, kot je suburbanizacija.

7. Učinkovit javni servis in zdrave javne finance

Prioritete in cilji:

- Izzivi razvoja, zelenega prehoda in digitalizacije Slovenije zahtevajo spremembo dosedanje razvojne paradigme in zato zagovarjamo stimulativne in pravične davčne politike, razvojno usmerjen proračun, učinkovitejši sistem javnih naročil in učinkovitejšo porabo javnih sredstev.
- Javnofinančne politike bodo temeljile na razvojnih prioritetah, odmiku od ekonomsko in socialno škodljivih ukrepov varčevanja in zagotavljanju dolgoročne

javnofinančne vzdržnosti. V ta namen si bomo prizadevali za ustrezno prilagoditev fiskalnega pravila, na EU ravni in v Sloveniji.

- Za zagotavljanje javnofinančne stabilnosti bomo z učinkom od 01. 01. 2023 dalje razveljavili določbe letošnje novele zakona o dohodnini z izjemo višine splošne dohodninske olajšave, ki bo ostala na trenutno uveljavljeni višini.
- V dialogu s socialnimi partnerji bomo pripravili in izvedli pokojninsko reformo, ki bo krepila prvi pokojninski steber, spodbujala pokojninsko varčevanje in omogočila vzdržno izvajanje medgeneracijskega zavezništva s ciljem dostojnega življenja vseh upokojencev.
- Uvesti celovit sistem progresivne obdavčitve premoženja z namenom pravične zagotovitve virov za izvajanje razvojnih politik in ohranjanje medgeneracijske solidarnosti.
- Prenoviti neučinkovit, nesorazmeren in preobsežen sistem davčnih olajšav pri davku od dohodka pravnih oseb. Davčna politika mora ciljno spodbujati vlaganje v digitalni in zeleni prehod, razvoj in inovacije, podporo razvojnim delovnim mestom in zaposlovanje težje zaposljivih oseb. Davčne olajšave bodo podpirale tudi razvoj zagonskih podjetij ter spodbujale vlaganja v ta podjetja.
- Prenoviti sistem obdavčitve normiranih samostojnih podjetnikov in gospodarskih družb z namenom povečanja davčne pravičnosti in povečanje primerljivosti z drugimi oblikami zaposlovanja.
- Proučiti in uvesti poenostavitve sistema obdavčitve za obrtne in druge dejavnosti manjšega obsega, z namenom povečanja učinkovitosti zajema davkov, ob upoštevanju načel pravičnosti.
- Aktivirati in okrepiti je treba slovenski kapital, da bo zeleni prehod čim hitreje pridobil zadostna sredstva za izvedbo večjih investicijskih potreb v gospodarstvu in družbi.
- Poenostaviti sistem obdavčitve s ciljem večje preglednosti, predvidljivosti ter hitrosti postopkov in davčne varnosti. Podjetjem je treba omogočiti maksimalno preglednost nad njihovimi davčnimi obveznostmi in predvidljivost odločitev davčnih organov.

- Oblikovati delovno okolje in uveljaviti kompetenčni in karierni model, ki bo omogočil strokovno in odgovorno delo javnih uslužbencev in omejil politični vpliv na kadrovanje ter njihove odločitve.
- Pripraviti okvir za javno financiranje produktivnih naložb tako v infrastrukturo in opremo kot v domače znanje ter človeški kapital.
- Okrepiti finančne in druge mehanizme, ki služijo kot podporni mehanizmi države pri realizaciji njenih razvojnih politik, npr. SID banko.
- Zagotavljati učinkovite in univerzalno dostopne javne storitve kot podporo gospodarskemu in družbenemu razvoju.
- Poskrbeti za uvedbo obremenitev okoljsko obremenjujočih dejavnosti, postopno odpravo okolju škodljivih subvencij in zeleno proračunsko reformo.
- Krepi učinkovitost sistema javnega naročanja z uvedbo inšpekcijskega nadzora ter proučitvijo učinkovitosti postopkov revizije.
- V dialogu s socialnimi partnerji bomo ob upoštevanju specifik vseh skupin zaposlenih prenovili enotni plačni sistem javnih uslužbencev in v njem odpravili vse anomalije. Plačna skupina J ne bo več spregledana. Spodbujali bomo motivirano in odgovorno delo ter ustrezen karierni razvoj.
- Uporabiti sredstva EU kot razvojni kapital, ki ga bomo usmerili v ključne razvojne potrebe.
- Digitalizirati večji del javnega sektorja. Zavzemamo se za celovito digitalizacijo javnih storitev in vzpostavitev centralnega portala za državljane in gospodarske subjekte. Nujno je poenotiti državne informacijske sisteme ter uvesti sistem vnaprejšnjega preverjanja večjih državnih naročil.

Pravičen in finančno vzdržen pokojninski sistem

Vlada bo pripravila in s socialnimi partnerji uskladila pokojninsko reformo, ki bo omogočala dostojno starost in bo finančno vzdržna.

Večja varnost davčnih zavezancev

Poenostavili bomo davčno zakonodajo in davčne postopke. Uvedli bomo organ varuha pravic davčnih zavezancev, ki bo bdel nad postopki Finančne uprave (FURS) in varoval pravice davčnih zavezancev. Vpeljali bomo instrument zavezujočih vnaprejšnjih davčnih mnenj s strani FURS-a (*Advance Tax Ruling*), kar bo zmanjšalo davčna tveganja podjetij in prispevalo k hitrejšemu razvoju.

Prenova obdavčevanja dohodka od pravnih oseb

Prenoviti neučinkovit, nesorazmeren in preobsežen sistem davčnih olajšav pri davku od dohodka pravnih oseb. Davčna politika mora ciljno spodbujati vlaganje v digitalni in zeleni prehod, razvoj in inovacije, podporo razvojnim delovnim mestom in zaposlovanje težje zaposljivih oseb. Davčne olajšave bodo podpirale tudi razvoj zagonskih podjetij ter spodbujale vlaganja v ta podjetja. S temi spremembami se bo povečala efektivna davčna stopnja od dohodka pravnih oseb.

Pravičen davčni sistem za podjetnike

Prenoviti sistem obdavčitve normiranih samostojnih podjetnikov in gospodarskih družb z namenom povečanja davčne pravičnosti in povečanje primerljivosti z drugimi oblikami zaposlovanja.

Krepitev vloge zaposlenih v lastništvu podjetij

Zakonsko bomo uredili možnost udeležbe delavcev v lastništvu, ki bo omogočal združno organizirane prevzeme matičnih družb. Uvedli bomo stimulatívno obdavčitev prejemkov v obliki delnic oz. deležev, opcij na delnice oz. deleže ter udeležbe zaposlenih v dobičku podjetij z namenom spodbujanja delavskega lastništva in udeležbe zaposlenih v dobičku podjetij, razvoja podjetništva in krepitve kapitalskih trgov.

Robusten sistem javnega financiranja razvojnih projektov

Pripravili bomo zakonske podlage za izdajo namenskih obveznic za financiranje zelenega prehoda (*green bonds*) in socialnih projektov (npr. gradnje neprofitnih stanovanj, študentskih domov ipd. s *social bonds*). Okrepili in preoblikovali bomo SID banko d.d. v Slovensko razvojno in izvozno banko d.d. (SRIB) in s finančnimi ter drugimi ukrepi Vlade RS podprli njeno okrepljeno strateško in razvojno delovanje v podporo zelenemu in digitalnemu preboju podjetij. Podprli bomo njeno proticiklično delovanje v krizi ter s centralizacijo in uskladitvijo delovanja slovenskih spodbujevalnih institucij za spodbujanje razvojnih programov države, gospodarstva in lokalnih skupnosti.

Uvedba razvojno usmerjene fiskalne politike

Javnofinančne politike bodo temeljile na razvojnih prioritetah, odmiku od ekonomsko in socialno škodljivih ukrepov varčevanja in zagotavljanju dolgoročne javnofinančne

vzdržnosti. Uskladili bomo fiskalno politiko ter fiskalno pravilo z razvojnim načrtom države. Naš cilj je postopno zmanjševanje javnega dolga in zagotovitev dolgoročno vzdržnega proračuna glede na pričakovani obseg BDP. Zavzemali se bomo za spremembo pakta stabilnosti in rasti na ravni EU ter ustavno spremembo za to, da dosežemo razvojno in socialno vzdržno spremembo fiskalnega pravila, tako da bodo naložbe izvzete iz izračuna strukturnega primanjkljaja. Hkrati bomo postopno prilagodili raven javnofinančnih prihodkov in odhodkov v deležu BDP glede na povprečje EU27. Vpeljali bomo večletni razvojni proračun ter zeleno davčno in proračunsko reformo.

Sistem javnih naročil, ki je učinkovit in obvladuje korupcijska tveganja

Krepiti učinkovitost sistema javnega naročanja z uvedbo inšpekcijskega nadzora ter proučitvijo učinkovitosti postopkov revizije. Ustanovili bomo inšpekcijski organ, ki bo neodvisno izvajal nadzor izvajanja javnega naročanja.

Uporaba sredstev EU kot razvojnega kapitala

Nemudoma moramo s pristojnimi institucijami EU izpogajati novi razvojni okvir pri Načrtu za okrevanje in odpornost za uporabo vseh razpoložljivih povratnih sredstev in ga uskladiti z Operativnim programom novega programskega obdobja 2021-2027. Sredstva bomo ciljno usmerili v zeleni prehod, digitalizacijo javnega, zasebnega in kmetijskega sektorja ter v zagotavljanje skladnega regionalnega razvoja celotne Slovenije.

Socialni dialog z javnimi uslužbenci

V soglasju s socialnimi partnerji bomo prioriteto nagovorili odprte stankovne zahteve. Pogajanja o odprtih stankovnih zahtevah se bodo začela v prvem mesecu delovanja vlade.

Digitalne javne storitve

Poenotili bomo državne informacijske sisteme ter vzpostavili centralen portal za državljane in gospodarske subjekte.

Progressivna obdavčitev premoženja

Uvesti celoviti sistem progresivne obdavčitve premoženja z namenom dolgoročnega financiranja socialnih in razvojnih politik države in lokalnih skupnosti. Iz tega davka bo na ravni lokalnih skupnosti nadomeščeno Nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča (NUSZ) in sorodne davščine, hkrati pa bo na pravičen način ustrezno prilagojen sistem financiranja države in lokalnih skupnosti.

Prenova sistema obdavčitve vozil

V luči zelenih razvojnih politik in davčne učinkovitosti bomo preučili možnosti prenove sistema obdavčitve motornih vozil.

Sprememba zakona o dohodnini

Za zagotavljanje javnofinančne stabilnosti bomo z učinkom od 01. 01. 2023 dalje razveljavili določbe letošnje novele zakona o dohodnini z izjemo višine splošne dohodninske olajšave, ki bo ostala na trenutno uveljavljeni višini. Proučili bomo možnost nadomestitve sistema olajšav za vzdrževane družinske člane s pravičnejšim sistemom davčnega kredita. Proučili bomo uvedbo namenskih davčnih olajšav za mlajšo aktivno populacijo.

8. Digitalna preobrazba

Prioritete in cilji:

- Zagotoviti digitalno usposobljeno prebivalstvo in zmanjšati digitalni razkorak. Celovito moramo prenoviti šolske vsebine na vseh izobraževalnih nivojih in poskrbeti, da bodo vzgajale digitalne kompetence ter digitalno pismenost. Posebno pozornost bo treba nameniti zagotavljanju dostopa do informacijsko komunikacijskih tehnologij (IKT) naprav za socialno ogrožene skupine ter motivaciji mladih žensk za poklice v IKT in znanosti.
- Slovenija mora postati privlačna država za visoko usposobljene strokovnjake na digitalnem področju. Strokovnjaki morajo prepoznati dovolj poklicnih izzivov ter zadostno kakovost bivanja, da Slovenije ne bodo zapuščali.
- Poskrbeti za ustrezno in dostopno digitalno infrastrukturo vseh slovenskih gospodinjstev. Razvijati moramo tudi infrastrukturo, ki bo omogočila hiter prenos podatkov storitev ne glede na lokacijo. Digitalna infrastruktura mora imeti čim manj negativnih učinkov na okolje (postopki umeščanja v prostor) ter mora biti podnebno nevtralna pri svojem delovanju (uporaba obnovljivih virov električne energije).
- Zagotoviti visoko stopnjo digitaliziranosti javnih storitev. V javni upravi želimo dosledno izvajati načelo »za podatke se vpraša le enkrat«. Standardizirani, odprti formati, interoperabilni in primerni za strojno branje, bodo kmalu univerzalen standard v državni upravi. Vzpostavili bomo sledljivost javnih sredstev po načelu „javni denar, javni dostop“ in povečali transparentnost poslovanja koristnikov javnih sredstev, kjer to še ni dosledno izvedeno.
- Spodbujati tehnologije prihodnosti, zlasti krepitev naložb z merljivimi učinki za družbo. Med takšne tehnologije prištevamo umetno inteligenco, kibernetško varnost, digitalno projektiranje in druge tehnologije prihodnosti.

- Poskrbeti za ustrezen nivo varnosti ter zasebnosti na internetu. Preprečiti moramo zlorabo masovnega nepooblaščenega zbiranja ter prodaje podatkov in rabo biometričnih informacij za izvajanje represivnih nalog. Vzpostaviti moramo civilni nadzor nad vsako uporabo nadzornih tehnik, posebej za varnostne namene.

Digitalna preobrazba podjetij

Preko namenskih razpisov bomo podpirali digitalno preobrazbo inovativnih slovenskih podjetij. Cilj je preseči evropsko povprečje v uporabi storitev računalništva v oblaku, „velikih“ podatkov, umetne inteligence, digitalnega projektiranja in uporabe digitalnih dvojčkov ali katerih koli drugih naprednih tehnologij v prihodnosti. Podpri bomo tudi mala in srednja podjetja (MSP) s ciljem preseči evropsko povprečje med MSP, ki dosegajo vsaj osnovno raven digitalne intenzivnosti.

Ureditev regulatornega okvira za učinkovito digitalno preobrazbo družbe

Sprejem zakonodaje, ki bo onemogočila izvajanje tehničnega ali pravnega nadzora nad spletno infrastrukturo s strani države ali korporacij z namenom omejevanja povezljivosti. Sprejem zakonodaje, ki bo celovito uredila učinkovito uresničevanje svobode interneta, še posebej varovanje pravice uporabnikov do zasebnosti.

Učinkovit digitalno-inovacijski sistem

Vzpostavitev učinkovitega digitalno-inovacijskega ekosistema po modelu DIH in EDIH, ki ga je uvedla Evropska Komisija.

Sodelovanje naših vrhunskih raziskovalcev ter akademikov pri digitalizaciji naše skupnosti

Poskrbeli bomo za vključenost slovenske akademske skupnosti na vse ravni odločanja o digitalizaciji Slovenije, zato bo področje digitalizacije obravnavano v okviru enotnega ministrstva.

Slovenščina kot pomemben jezik digitalnih rešitev

Z razvojem slovenske znanstvene diplomacije bomo poskrbeli, da bo slovenščina ostala pomemben jezik v vmesnikih vseh ključnih programskih rešitev. Med konkretnimi cilji znanstvene diplomacije bo polnopravno članstvo Slovenije v Evropski vesoljski agenciji. V ta namen bo jasno določena vertikala znotraj ministrstva za gospodarstvo.

9. Kulturna in ustvarjalna Slovenija

Prioritete in cilji:

- Ministrstvo za kulturo mora ponovno postati zaščitnik in zaveznik kulture, sogovornik vseh akterjev na področju kulture, ustvarjati mora pogoje za kakovosten in enakomeren razvoj vseh zvrsti kulture in umetniškega udejstvovanja, od alternativne do ljubiteljske kulture, tako javnih kot nevladnih organizacij in posameznikov.
- Dostopnost do raznolike kulture mora biti omogočena vsem prebivalcem in prebivalkam, ne glede na geografski ali socialni položaj, spol, starost, gibalno, senzorno ali drugo oviranost. Prizadevali si bomo za decentralizacijo kulture in njen uravnotežen razvoj.
- Odpraviti najbolj sporne politične odločitve na področju kulture.
- Vzpostaviti trajni in vključujoč dialog med ministrstvom za kulturo in lokalnimi skupnostmi ter javnimi zavodi, nevladnimi organizacijami, ljubiteljskimi organizacijami in samozaposlenimi v kulturi.
- Evalvirati moramo posledice epidemije, sprejeti program sanacije ter ukrepe za revitalizacijo kulture in umetnosti.
- Prenoviti zakonodajo na področju kulture, ki bo omogočila modernizacijo kulturnega sektorja.
- Okrepiti medsektorsko sodelovanje in povezovanje področji.
- Spodbujali bomo izobraževanje v povezavi z mednarodnim omrežjem izobraževalnih ustanov za poklice v kulturi.
- Ob upoštevanju javnofinančne vzdržnosti bomo zagotavljali višja programska sredstva.
- Sprejeti program nujnih investicij v javno kulturno infrastrukturo in kulturno dediščino.
- Izboljšati socialni položaj samozaposlenih v kulturi.

- Uredili bomo takšen status RTV in drugih javnih medijev (STA itd.), ki bo onemogočil nenehna politična vmešavanja in sovražna prevzemanja neodvisnih javnih medijev.
- Ohranitev in razvoj neodvisnih slovenskih medijev v službi javnosti.
- Ustvarjanje stabilnih, varnih delovnih razmer za novinarje in druge medijske profesionalce in izboljšanje njihovega socialnega položaja.
- Preglednost in pluralnost slovenskega medijskega okolja.
- Izboljšali bomo sistem medijske regulacije in samoregulacije za pravičen, pregleden in učinkovit medijski prostor.

Odprava spornih odločitev

Spremenili bomo sporne politične odločitve na področju kulture in ravnanja iz obdobja 2020-2022: s kadrovskega področja, področja financiranja filma, nevladnih organizacij in samozaposlenih v kulturi.

Medijska reforma in krepitev javnih medijev

Prenovili bomo medijsko zakonodajo (ZMed, ZRTVS in ZSTAgen) ter uredili socialno varnost delavcev na področju medijev in jih aktivno zaščitili pred grožnjami, pritiski in nasiljem. Prioriteta je zaščita neodvisnosti STA in RTV Slovenije in nemotenega izvajanja javne službe. Zavzeli se bomo za poštene in transparentne prakse oglaševanja iz javnih sredstev in iz sredstev podjetij v državni lasti. Zagotovili bomo celovit in trajnostni model financiranja medijskih vsebin v javnem interesu.

Prenova in modernizacija kulturnega sektorja

V dialogu s stroko in javnostjo bomo spremenili področno zakonodajo, ki bo celostno preuredila status samozaposlenih v kulturi, uvedla definicijo NVO v kulturi ter omogočila strokovno in avtonomno vodenje javnih zavodov. Uveljaviti je treba mehanizme, ki bodo vzpostavili optimalno delovanje obstoječe kulturne mreže, programe javnih zavodov, nevladnega sektorja, ustvarjalcev in delavcev v kulturi. Potrebna je reforma razpisnih mehanizmov in štipendijske politike na področju kulture.

Investicije v kulturi

Infrastruktura v kulturi je zastarela in propada. V sodelovanju z zainteresiranimi deležniki bomo na podlagi jasnih meril pripravili 10-letni investicijski program vlaganj v kulturno infrastrukturo, ki bo naslovil zatečene projekte.

Prenova kulturne politike

Spremenili bomo Nacionalni program za kulturo v obdobju 2022-2029.

Sistemska prenova statusa in dela samozaposlenih v kulturi

V dialogu bomo celostno preoblikovali status samozaposlenih v kulturi, pri čemer je treba urediti področje socialnega in zdravstvenega varstva, sistematizacije delovnih poškodb, poklicnih bolezni, bolniškega nadomestila in uvesti progresivni cenzus ter karierno dinamiko. Treba je zaježiti in odpraviti prekarizacijo poklicev na področju kulture in ustvarjalnosti ter podporne poklice v kulturi vrniti v zaposlitveno razmerje.

Ureditev področja filma

Zagotovili bomo ustrezno raven in trajno stabilnost financiranja slovenskega filma v skladu z javnofinančnimi zmožnostmi ter posodobili organizacijo avdiovizualnega področja v smislu bolj neodvisnega delovanja.

Stabilno financiranje kulture

Proračunska sredstva za kulturo bomo skladno z javnofinančnimi zmožnostmi načrtovali na način, ki bo omogočal stabilno in razvojno naravnano delovanje vseh segmentov kulture, zagotavljal dostojno plačilo za delo, programska sredstva, delovanje varstvenega režima kulturne dediščine ter investicije.

Mednarodna vpetost kulture in umetnosti

Priprava strateškega načrta za spodbujanje mednarodne vpetosti ter krepitev mreže za mednarodno vidnost slovenske umetnosti in kulture, tako preko krepitev kulturnih centrov kot podpora mednarodnemu sodelovanju. Za EPK Nova Gorica 2025 bomo zagotovili potrebna finančna sredstva in jo promovirali na nacionalni ravni.

Medgeneracijsko zavezištvo

1. Mladi ste naša prihodnost

Prioritete in cilji:

- Pri oblikovanju politik bomo sledili načelu »Nič o mladih brez mladih«.
- Izboljšati sistem določanja primernih preživnin in omogočiti hitrejše pridobivanje nadomestila preživnine iz preživninskega sklada.
- Prenoviti izobraževalni kurikulum tako, da upošteva nova spoznanja na področju izobraževanja ter nova znanja, ki jih mladi potrebujejo za aktivno sodelovanje v družbi. Zato bomo izvedli strokovno razpravo o vsebinski nadgradnji izobraževanja v smeri družbenih in tehnoloških sprememb, da načrtamo ključne poteze prenovljenih izobraževalnih programov (bela knjiga o prihodnosti izobraževanja).
- Mladim olajšati prehod na vključujoč trg dela, ki jim bo zagotovil varne zaposlitve in dostojno plačilo.
- Izboljšati in spodbujati sistem štipendiranja.
- Omogočiti dostopnost javnega zdravstvenega varstva na področju duševnega zdravja.
- Reševati stanovanjski problem mladih, in sicer povečati dostopnost in število stanovanj in študentskih domov za mlade ter spodbujati raznolike oblike reševanja bivanjskih težav (zadružništvo, medgeneracijsko sodelovanje itn.). Na dolgi rok bomo uredili pravičen, pošten in enostaven davek na nepremičnine.
- Omogočiti enostavne in učinkovite rešitve prevoza s podeželja v mestna središča ter s tem decentraliziran razvoj Slovenije.
- Spodbujati dostop do zdrave in polnovredne prehrane za študente.
- Nasloviti problematiko prekarnih zaposlitev.

- Mladim olajšati vrnitev v slovensko okolje s spodbujanjem izmenjave znanj med slovenskimi strokovnjaki doma in po svetu ter s tem lažjo vrnitev iz tujine ter prehod na slovenski trg dela.

Spremenjen sistem določanja in izplačevanja preživnin in nadomestil preživnin

V okviru prenovljenega Preživninskega sklada bomo zagotovili ustavno pravico do preživljanja s strani obeh staršev, zmanjšali revščino med otroki in ekonomsko odvisnost, predvsem žensk v družbi.

Krepitev aktivnega državljanstva

Razširili bomo že vpeljane vsebine aktivnega državljanstva v srednjih in osnovnih šolah in nadgradili ukrepe za izboljšanje participacije mladih preko formalnega in neformalnega izobraževanja na področju aktivnega državljanstva. Z državljansko vzgojo želimo mlade ustrezno pripraviti na življenje v naši družbi. Učni načrti bodo zato usmerjeni v spodbujanje politične participacije mladih, finančno in funkcionalno pismenost, medijsko pismenost, digitalnih kompetenc, okoljske pismenosti in pravic delavcev.

Manj nestrpnosti

V programih obveznega izobraževanja bomo naslovili nestrpnost do drugačnosti. V predmetnik bomo vključili vsebine o spolnih in drugih stereotipih.

Več tujih študentov

Popravili bomo nepravilni Zakon o tujcih glede izkazovanja dohodkov za preživljanje med študijem. Trenutna ureditev, ki od tujih študentov zahteva izkaz 5000 EUR gotovine na transakcijskem računu za preživljanje, mnogim onemogoča dostop do študija v Sloveniji. To pomeni manj različnosti, mednarodnih stikov in nepotrebno izključevanje študentov iz manj premožnih držav.

Več mednarodnih izmenjav

Želimo povečati delež mladih, ki se bodo udeležili mednarodne izmenjave (posebej Erasmus+), in poenotiti sistem odobritev izmenjav po kriterijih EU.

Učinkovitejše in pravičnejše dodeljevanje štipendij

Postopki oddaje štipendijskih vlog morajo biti v celoti elektronske. Preverjanje upravičenosti do štipendij mora biti avtomatizirano po zgledu državnih štipendij. Odpravili bomo tudi nesmiselno izključevanje državne in Zoisove štipendije. Spodbujali bomo kadrovske in kombinirane štipendiranje. Zagotovili bomo pravičen sistem državnih štipendij.

Naslavljanje duševnih težav

Usposobili bomo dodaten zdravstveni kader ter poskrbeli za ozaveščanje mladih o pomenu duševnega zdravja. Uvedli bomo psihološko svetovanje študentov psihologije na fakultetah pod ustreznim nadzorom mentorjev. Treba je zagotoviti sistemsko financiranje specializacij iz klinične psihologije ter zagotoviti financiranje za vsaj 30 specializantov letno. Naš cilj je destigmatizacija duševnih težav ter proaktivno preventivno odkrivanje stisk vseh ljudi.

Varno urbano infrastrukturo po meri mladih in najmlajših

Zagovarjali bomo najnaprednejše varnostne standarde načrtovanja cest in urbanega okolja. V ta namen bomo posodobili politiko umirjanja prometa, kar bo bistveno izboljšalo varnost naših najranljivejših udeležencev v prometu. Z izgradnjo varne in učinkovite infrastrukture bodo mladi do svojih šolskih ali obšolskih dejavnosti prišli samostojno bodisi peš ali s kolesom. S tem bomo bistveno izboljšali njihovo osebno avtonomijo in z več gibanja poskrbeli za zdravje.

Več javnih najemnih stanovanj in stanovanjske zadruga

Pripravili bomo ustrezne politike za naslovitev stanovanjskega problema. Med pomembnimi rešitvami vidimo tudi uvedbo alternativnih modelov gradnje npr. stanovanjske zadruga.

Boljšo regulacijo kratkoročnih oddajanj

Zagovarjamo boljši nadzor ter regulacijo kratkotrajnih najemov (npr. nadzor in omejevanje platforme Airbnb po vzoru Amsterdama, Pariza ali Barcelone) in pripravo zakonske podlage, ki bo lokalnim skupnostim omogočila tak nadzor.

Medgeneracijsko bivanje

Začeli bomo s pilotnimi projekti medgeneracijskih skupnosti, kjer mladi pomagajo starejšim, starejši pa mladim nudijo svoje znanje in izkušnje. Tovrstni modeli bivanja so se v tujini izkazali kot izjemno uspešni.

Dostopnost bivalnih kapacitet za mlade na podeželju

Uredili bomo spodbude za obnove starejših hiš na podeželju in mladim omogočili, da izkoristijo obsežen stanovanjski fond, ki bi z obnovo postal ponovno zanimiv za nove generacije družin. Z uvedbo naprednih urbanističnih konceptov bodo tudi podeželski kraji postali privlačni za življenje mladih.

Gradnjo študentskih domov

Za gradnjo javnih študentskih domov bomo povečali sredstva. Pri gradnji bodo upoštevani najsodobnejši standardi bivanja. Preučili bomo možnost vzpostavitve kampusa - območja s fakultetami in študentskimi domovi.

Moderen sistem javnega potniškega prometa (JPP)

Optimizirati trenutne sheme JPP v smeri najhitrejših možnih poti ter prometne prioritizacije avtobusnega in železniškega prevoza. Sistem mora biti dostopen in prijazen uporabniku.

2. Stanovanjska politika

Prioritete in cilji:

- Nemudoma pripraviti krizni načrt reševanja stanovanjske krize za gradnjo in obnovo javnih najemnih stanovanj, s poudarkom na območjih z najvišjimi cenami najemnin ter zemljišč.
- Okrepiti delovanje Stanovanjskega sklada Republike Slovenije in podpreti druge modele financiranja, z ciljem zagotoviti 20.000 javnih najemnih stanovanj do leta 2030.
- Zagotoviti strateški premislek glede poenotenja stanovanjske politike skupaj s trajnostno in strateško aktivno zemljiško politiko. Izdelati je treba celoviti načrt za prenovo stanovanjskega fonda.
- Podpreti alternativne in inovativne stanovanjske skupnosti.
- Ponovno vzpostaviti Stanovanjski svet pri Vladi Republike Slovenije kot organ za koordinacijo stanovanjske politike, vključno z nalogami spremljanja izvajanja politike, stanja in potreb.
- Izboljšati pravno varnost najemnikov in najemodajalcev.
- Določiti jasno investicijsko politiko za izgradnjo zadostnih bivanjskih kapacitet za študente in študentske družine.
- Zaostriti pogoje za platformno turistično oddajanje nepremičnin v predelih, kjer primanjkuje stanovanj.
- Okrepiti nadzor in ureditev trga najemnih stanovanj.

Alternativne in inovativne stanovanjske skupnosti

Sprejeli bomo ustrezno regulatorno podlago, ki bo omogočila in spodbudila gradnjo stanovanj preko stanovanjskih zadrug. Zagotovili bomo tudi podporo in nepovratna sredstva EU za pilotni projekt medgeneracijske najemne stanovanjske zadruga. Načrtujemo tudi vzpostavitev ustrezne garancijske sheme, povratnih in nepovratnih sredstev za stanovanjske zadruga.

Zagotovitev varnega najema

Spremenili bomo področno zakonodajo s ciljem zagotovitve večje pravne varnosti najemnikov in najemodajalcev, s ciljem spodbujanja oddajanja stanovanj za nedoločen čas.

Prenova dotrajanega stanovanjskega fonda

V sodelovanju med državno, lokalno skupnostjo, civilno družbo in gospodarstvom bo sprejeta strategija in oblikovane smernice za celovito prenovo stanovanjskega fonda. Cilj prenove bo energetska učinkovitost, potresna varnost stavb, odprava arhitektonskih ovir v večetažnih večstanovanjskih stavbah. Za prenovo bomo zagotovili ustrezna povratna in nepovratna sredstva EU.

Več študentskih ter dijaških domov

V okviru javnofinancijskih zmožnosti bomo določili jasno investicijsko politiko za izgradnjo zadostnih bivanjskih kapacitet za študente in študentske družine.

Gradnja novih javnih najemnih stanovanj

Sprejeti ustrezen zakonodajni okvir, ki bo omogočil izvedbo kriznega načrta reševanja stanovanjske krize za pospešitev gradnje javnih najemnih stanovanj.

Prenos stanovanjskih nepremičnin iz DUTB na SSRS

Nepremičnine primerne za stanovanjsko gradnjo bomo prenesli iz DUTB na SSRS.

Možnost regulacije najemnin

Hkrati s povečanjem fonda javnih najemnih stanovanj bomo razmislili o vzpostavitvi zakonske možnosti, da po zgledu nekaterih drugih zahodnih držav država omogoči občinam, da omejijo rast najemnin stanovanj, ki se oddajo na trgu. S tem bi odpravili oderuške najemnine in vnaprej preprečili špekulativno gradnjo, ki povzroča gentrifikacijo in s tem povezane škodljive družbene in ekonomske posledice.

Vzpostavitev nadzora nad najemniškimi trgom

Vzpostavili bomo monitoring in preučili možnosti regulacije najemnega trga.

Odprava anomalij v sistemu subvencioniranja najemnin

Odpraviti anomalije trenutnega sistema subvencioniranja najemnin z namenom povečanja dostopnosti stanovanj.

3. Tretje življenjsko obdobje

Prioritete in cilji:

- Zagotoviti dostojne pokojnine in varno starost.
- Delavcem in delavkam omogočiti postopno prehajanje v pokoj in pospešiti družbeno vključenost upokojencev.
- Preučili bomo sistem ponovnega zaposlovanja upokojencev in ob tem upoštevali potrebe upokojencev, trga dela in javni interes. V okviru socialnega dialoga preučiti možnost upokojevanja ob izpolnitvi pogojev za upokojitev.
- Zagotoviti dostopnost ter izbiro socialnovarstvenih programov, vključno z njihovo deinstitucionalizacijo.
- Poskrbeti za dostojno in kakovostno bivanje v tretjem življenjskem obdobju.

Aktivno predupokojitveno obdobje

Vsem delavcem moramo omogočiti postopen prehod v upokojitev ter aktivno vključevanje v predupokojitvene programe (npr. prostovoljski programi).

Ponovna aktivacija upokojencev

Preučili bomo sistem ponovnega zaposlovanja upokojencev ter ob tem upoštevali potrebe upokojencev, trga dela in javni interes. V skladu z odločbo Ustavnega sodišča in v socialnem dialogu bomo preučili možnosti upokojitve ob izpolnitvi pogojev za upokojitev. Zdrava delovna okolja in učinkovit nadzor zdravja delavcev sta nujna.

Aktivno upokojensko življenje

Pripravili bomo razpise za (so)financiranje programov, ki bodo spodbujali aktivno življenje v starosti (starejši za starejše, rekreacija v starosti, pridobivanje osnovnih digitalnih veščin, programi medgeneracijskega sodelovanja in solidarnosti ipd.).

Dostopnost socialnovarstvenih programov

Razširili in okrepili bomo ponudbo skupnostnih socialnovarstvenih programov (medgeneracijski skupnostni centri, dnevni centri za starejše, centri za duševno zdravje ...), ki razvijajo skupnostno podporo in predstavljajo podporne preventivne in druge programe za ranljive skupine.

Dostojno bivanje v tretjem življenjskem obdobju

Razvili bomo modele alternativnih bivanjskih skupnosti za starejše, ki temeljijo na čim bolj samostojnem in dostojanstvenem življenju v starosti. Hkrati bomo za zagotavljanje varnega in prijaznega bivalnega okolja bomo ustrezne dodatne kapacitete prioritarno v javnih domovih za starejše občane.

Boljša dostopnost do varstvenega dodatka

Preučili bomo odpravo vračljivosti varstvenega dodatka in prejemkov iz naslova oprostitev plačil socialno varstvenih storitev. Hkrati bomo nemudoma poskrbeli za boljšo informiranost potencialnih prejemnikov.

4. Dolgotrajna oskrba po meri ljudi

Prioritete in cilji:

- Medsebojno uskladiti vse demografske politike.
- Prenoviti Zakon o dolgotrajni oskrbi zaradi neustrezne definicije pravic, neobstoja vira financiranja in nezmožnosti izvajanja zakona v trenutni obliki.
- Prednostno bomo razvijali javno izvajanje dolgotrajne oskrbe na domu in širili mrežo javnih domov starejših občanov.
- Dvigniti kakovost domov za starejše ter poskrbeti za njihovo dostopnost, tudi z odpravo nepravilnosti na področju cen oskrbe ter anomalij pri dodatnih plačilih, in okrepiti procese deinstitucionalizacije.
- Prispevati k omilitvi posledic demence.
- Vzpostaviti ustrezno zdravstveno in socialno preventivo za starejše.

Usklajena demografska politika

Dolgotrajna oskrba bo obravnavana enotno, s čimer bo omogočen enoten pristop k dodeljevanju pravic.

Spremembe Zakona o dolgotrajni oskrbi

Do maja 2023 bomo sprejeli spremembe Zakona o dolgotrajni oskrbi, ki bodo ustrezno definirali pravice in njihovo izvajanje, kot tudi solidarno, pravično in vzdržno finančno konstrukcijo, ki bo temeljila na progresivni obdavčitvi premoženja in drugih proračunskih virih. Zagotovili bomo dovolj usposobljenega kadra za dobro delovanje dolgotrajne oskrbe. Uvedli bomo družinskega pomočnika tudi za starejšo osebo (ne samo za invalida), ki potrebuje nego in varstvo.

Uskladitev preostale zakonodaje s spremenjenim Zakonom o dolgotrajni oskrbi

Sprejeti zakon o dolgotrajni oskrbi bomo uskladili s ključnimi deležniki, zlasti strokovnjaki, predstavniki starejših, področnimi civilnodružbenimi organizacijami, izvajalci dolgotrajne oskrbe. Storitve dolgotrajne oskrbe, osebne asistencije in storitve, ki jih ureja Zakon o socialnem vključevanju invalidov, bomo povezali z Zakonom o dolgotrajni oskrbi in jih naredili komplementarne.

Širitev mreže javnega izvajanja dolgotrajne oskrbe na domu in javnih domovih starejših občanov

V skladu z ugotovljenimi potrebami bomo povečali financiranje za širjenje mreže javnega izvajanja dolgotrajne oskrbe na domu in javnih domov za starejše občane in drugih oblik izvajanja dolgotrajne oskrbe s ciljem prepoloviti čakalne vrste za vstop v domove starejših občanov do konca mandata.

Dvig kakovosti in povečanje dostopnosti domov za starejše

Zagotovili bomo periodično neodvisno ocenjevanje kakovosti življenja v domovih. Prenovili bomo tudi metodologijo izračuna cene celotne oskrbe za starejše. S spremembami zakonodaje bomo oblikovali enotne cenike ter preprečili dvojno zaračunavanje storitev socialne oskrbe v domovih starejših občanov.

Omilitev posledic demence

Za osebe z demenco ter njihove svojce ali skrbnike bomo z različnimi programi pomagali ustvariti okolje za kar najbolj kakovostno življenje z demenco.

Ustrezna zdravstvena ter socialna varnost starejših

Poskrbeli bomo za posodobljen sistem strokovnih socialnih in patronažnih služb za oskrbo v skupnosti. Ponovno bomo vzpostavili kakovostno, konsistentno in vzdržno terensko socialno delo in varstvo, ki bo blizu ljudem. Vseskozi bomo spodbujali digitalizacijo in uporabo opreme IKT za učinkovitejšo oskrbo in pomoč starejšim pri neodvisnem življenju.

5. Dostojno življenje

Prioritete in cilji:

- Zagotoviti dostojno plačilo za opravljeno delo, kakovostne delovne pogoje in spoštovanje delavskih pravic.
- Olajšati usklajevanje zasebnega in službenega življenja in zagotoviti več prostega časa tudi s povečanjem razpoložljivega starševskega dopusta in enakomernejše razdelitve med starša, preučitvijo možnosti načinov skrajšanja polnega delovnega časa ter ureditev dela na daljavo.
- V polni meri bomo spoštovali veljavno zakonodajo o načinu določanja minimalne plače. Z ustreznim prehodnim obdobjem bomo odpravili doplačevanje do minimalne plače oz. uzakonili minimalno plačo kot najnižjo osnovno plačo.
- Zagotoviti zdrava delovna okolja in učinkovit nadzor zdravja delavcev.
- Sistemsko odpraviti prekarnost in izkoriščevalske delovne pogoje.
- Omogočiti učinkovito vseživljenjsko učenje, gradnjo spretnosti ter pre- in dokvalifikacije.
- Blažiti duševne stiske in nuditi psihosocialno pomoč.
- Povečati dostopnost socialnovarstvenih programov.
- Ustrezneje bomo uredili pravno varnost delavskih predstavnikov in sindikalnih zaupnikov z namenov preprečevanja nelegitimnih povračilnih ukrepov.
- Povečati moramo nadzor dela in bistveno okrepiti inšpekcijo za nadzor delovnih razmerij.

Dostojno delo

Zavzemamo se za povečevanje minimalne plače, da jo prelevimo v dostojno plačo za dostojno življenje. Dostojno delo mora za posameznika predstavljati ekonomsko varnost, pravno varnost, varnost pri delu, zagotavljanje dobrih delovnih odnosov in pogojev ter socialno varnost. Z letom 2023 bomo minimalno plačo dvignili na najmanj 800 evrov neto. Tudi v naprej si bomo prizadevali za realno rast minimalne plače.

Ravnovesje med službo in prostim časom

Delavkam in delavcem moramo omogočiti ustrezno ravnovesje med službo in prostim časom. Po vzoru iz tujine se bomo zavzeli za vpeljavo pravice do odklopa od službenih komunikacijskih sredstev (telefon, e-pošta) v prostem času.

Odprava prekrnosti

Vlada bo s ciljem odprave prekrnosti in zagotavljanja odgovornega dela v sodelovanju s stroko in civilno družbo pripravila strategijo, standarde prekrnosti in ukrepe za odpravo prekrnosti. Vlada bo nemudoma prevzela koordinacijo priprav in nadzor nad izvajanjem ukrepov zoper prekrnost ter pripravila strategijo z jasnimi časovnimi roki za izvajanje ukrepov za odpravo prekrnosti. Javni sektor bomo postavili za pozitiven zgled in v njem v čim krajšem času v skladu s pripravljeno strategijo odpravili prekrnost, in sicer tam, kjer obstaja redna potreba po rednem delu ukinila *outsourcing*. Na podlagi evalvacije negativnih učinkov študentskega dela, bomo pripravili ustrezne korekcijske ukrepe in po potrebi ciljno usmerili inšpekcijske ukrepe. Preučili bomo možnost in praktične posledice redefinicije delovnega razmerja v Zakonu o delovnih razmerjih, in sicer na način, da se dlje časa trajajoča ekonomska odvisnost od enega delodajalca določi kot opredelilni element delovnega razmerja.

Učinkovito vseživljenjsko učenje

Spodbujali bomo usposabljanja za uspešno spoprijemanje z izzivi prihodnosti. Zaposlene bomo usmerjali v vseživljenjska usposabljanja, ki jih bodo opremila z ustreznim znanjem in spretnostmi za prihodnost. V dogovoru s socialnimi partnerji bomo izboljšali način prekvalifikacije in dokvalifikacije zaposlenih.

Manj duševnih težav

Za hitrejše odkrivanje in preprečevanje stisk otrok bomo povečali število svetovalnih delavcev v šolah. Okrepili bomo delo svetovalnih centrov za otroke in starše za kratko čakalno dobo na obravnavo. Pospešili bomo implementacijo Resolucije Nacionalnega programa duševnega zdravja in zagotovili kadrovske pokritost Centrov za mentalno zdravje na primarni ravni. Razširili bomo tudi socialnovarstvene programe, ki niso namenjeni izključno ljudem s težavami v duševnem zdravju, za preprečevanje poglobljanja stisk

Učinkovita zaščita delavskih predstavnic in predstavnikov

Zagotovili bomo učinkovito zaščito delavskih predstavnikov in predstavnic (sindikalnih zastopnikov in zastopnic, članov in članic sveta delavcev) pred povračilnimi ukrepi delodajalcev zaradi njihovega statusa, aktivnosti kot predstavnikov in predstavnic delavcev in delavk, zaradi članstva v sindikatu ali zaradi udeležbe v sindikalnih aktivnostih. Uzakonili bomo zadržanje učinkovanja odpovedi do pravnomočne odločitve

delovnih sodišč za delavske predstavnike in predstavnice ter pravno varstvo zoper pisno opozorilo pred odpovedjo.

Možnost prostovoljnega prehoda na 30 urni delovnik

V dogovoru s socialnimi partnerji bomo spodnjo mejo fonda ur za polni delovni čas postopoma znižali na 30 ur tedensko ob nespremenjeni 40 urni zgornji meji, kar bo delodajalcem omogočilo skrajšanje polnega delovnega časa, zaposlenim pa polne pravice iz naslova delovnega razmerja za polni delovni čas.

Učinkovitejša odprava sistematičnih kršitev delovnopravne zakonodaje

Proučili bomo možnost javne objave sistematičnih kršiteljev delovnopravne zakonodaje tudi z namenom preprečitve njihovega sodelovanja pri javnih naročilih.

Zmanjšanje možnosti zlorab pri zaposlovanju za krajši delovni čas

Proučili bomo možnost in praktične posledice zaostritve pogojev zaposlovanja za krajši delovni čas, če obstaja potreba po delu v obsegu polnega delovnega časa, in poostriili nadzor nad nalaganjem dela prek dogovorjenega delovnega časa.

Zmanjšanje možnosti zlorab pri posredovanju dela

Poostriili bomo nadzor nad agencijami in drugimi podjetji, ki se ukvarjajo s posredovanjem delovne sile, ter s povečanim nadzorom in pregonom preprečili nezakonito posredovanje delovne sile. Zagotovili bomo zajamčeno plačilo za agencijske delavce, ki morajo dobiti plačo vsaj v znesku minimalne plače, ko jim agencija ne zagotavlja dela.

6. Dostojna upokožitev

Prioritete in cilji:

- Zagotoviti vzdržen pokojninski sistem, utemeljenega na medgeneracijski solidarnosti, ki bo užival zaupanje vseh generacij.
- V dialogu s socialnimi partnerji bomo pripravili in izvedli pokojninsko reformo, ki bo krepila prvi pokojninski steber, spodbujala pokojninsko varčevanje in omogočila vzdržno izvajanje medgeneracijskega zavezništva s ciljem dostojnega življenja vseh upokožencev.

- Zagotoviti nove vire financiranja pokojninske blagajne z diverzifikacijo virov in zmanjšanje odvisnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja od prispevkov iz dela.
- Določiti in uveljaviti politike za namensko uporabo donosov iz državnega premoženja kot dodatnega vira za financiranje slovenskega pokojninskega sistema, v demografsko najzahtevnejšem obdobju.
- Za vsakršne spremembe v pokojninskem sistemu moramo v okviru socialnega dialoga pridobiti potrditev na Ekonomsko-socialnem svetu.

Dostojne pokojnine

Ob izpolnitvi pogojev javnofinančne vzdržnosti zagotoviti bo najnižja zagotovljena pokojnina znašala 10 % nad pragom tveganja revščine in v letu 2023 najmanj 700 EUR. Dodatno pozornost bomo namenili tudi dvigu ostalih najnižjih pokojninskih preučili bomo možnost uvedbe univerzalnega temeljnega dohodka za upokojence z najnižjimi pokojninami.

Finančno vzdržen pokojninski sistem

Vlada bo pripravila in s socialnimi partnerji uskladila pokojninsko reformo, ki bo omogočala dostojno starost in bo finančno vzdržna.

Dodatni viri financiranja pokojnin

V javnih financah bomo zagotovili dodatne vire za financiranje pokojninske blagajne. Del sredstev bomo pridobili tudi z reformo državnega upravljanja s premoženjem, tako da bomo določili in uveljavili politike za namensko uporabo donosov iz državnega premoženja kot dodatnega vira za financiranje slovenskega pokojninskega sistema, v demografsko najzahtevnejšem obdobju. Za uveljavitev teh politik bomo uveljavili primerne zakonske podlage.

7. Za življenje brez ovir

Prioritete in cilji:

- Krepitev bomo pozitiven odnos do invalidov po načelu »nič o invalidih brez invalidov«.
- Investirati v dostopno in invalidom prilagojeno varno infrastrukturo.

- Zagotoviti učinkovitejšo rehabilitacijo.
- Povečati zaposljivost invalidov.
- Izboljšati sistem priznavanja pravic na področju osebne asistencije in preprečiti prekarizacijo poklica osebnega asistenta.
- Zagotoviti učinkovit sistem za pridobitev in ohranjanje zaposlitve osebam z začasnimi ali trajnimi omejitvami.
- Vzpostaviti učinkovit sistem poklicne rehabilitacije s krepitvijo preostalih zmožnosti za delo.

Upoštevanje načela „nič o invalidih brez invalidov“

Ključnih odločitev na področju invalidske tematike ne bomo sprejemali brez usklajevanja z zainteresiranimi invalidskimi organizacijami.

Avtonomija in svoboda vseh ljudi z ovirami

Pri izgradnji trajnostne in varne prometne infrastrukture bomo upoštevali najsodobnejše standarde načrtovanja po meri ljudi z ovirami. S spremembo Zakona o cestnoprometnih predpisih bomo ljudem na invalidskem vozičku dovolili uporabljati vso od avtomobilov ločeno prometno infrastrukturo (npr. kolesarsko omrežje), ko bo infrastruktura dosegla zadostno stopnjo varnosti. Sprememba bo bistveno izboljšala njihovo prometno varnost ter mobilnostno avtonomijo v urbanih okoljih. Zagotavljali bomo enake možnosti za invalide in spodbujali sprotno odstranjevanje fizičnih in družbenih ovir.

Lažja vrnitev invalidov na trg dela

Združili bomo sistem poklicne in zaposlitvene rehabilitacije, ki bo zavarovancem omogočal čim krajši čas odsotnosti s poudarkom na njihovi preostali zmožnosti za delo. Ustanovili bomo neodvisen izvedenski organ, ki bi presojal tako začasno, kot trajno nezmožnost za delo in omogočal zavarovancem čim prejšnjo vrnitev na delovno mesto ali zaposlitev.

Večja zaposljivost invalidov

Povezali bomo izvedenske organe za ocenjevanje začasne oziroma trajne nezmožnosti za delo in zaposljivosti invalidov. Pri tem bomo koordinirali delo treh različnih javnih organizacij: Zavoda za zdravstveno zavarovanje (ZZZS), Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ) ter Zavoda za zaposlovanje (ZRSZ). S spodbudami bomo motivirali delodajalce za trajno zaposlovanje ljudi s trajnimi ali začasnimi omejitvami.

Preglednejši sistem invalidskega zavarovanja

Vzpostavili bomo preglednejši sistem in poenostavili definicije na področju invalidskega zavarovanja.

Krepitev javne mreže socialnovarstvenih zavodov

S podporo različnih socialnovarstvenih programov, z zaposlitvenimi zadrugami in socialnimi podjetji bomo prispevali k večji socialni vključenosti uporabnikov v lokalno okolje in širši družbeni prostor.

8. Bitka za talente

Prioritete in cilji:

- Ustaviti beg možganov in spodbujati kroženje možganov, tudi z razvojem javnih sistemov in strpne ter raznolike družbe.
- Zagotoviti vrnitev čim več državljanek in državljanov Slovenije, ki delajo v tujini.
- Zagotavljati mednarodno mobilnost naših raziskovalcev.
- Spodbujati mednarodno podjetništvo
- Spodbujati prihod digitalnih nomadov.
- Zagotoviti najboljši mednarodni kader za Slovenijo.
- Pripraviti zakonodajo za privabljanje talentov.
- Spodbujati zaposlovanje tujih visokokvalificiranih strokovnjakov.

Beg možganov spremeniti v kroženje možganov

Z ustvarjanjem dobrih pogojev za delo in življenje ter ustreznim nagrajevanjem bomo ustavili beg možganov, predvsem mladih, ki končajo dodiplomsko in podiplomsko izobraževanje. Z uvajanjem najboljših urbanističnih praks ter krepitvijo univerzalno dostopnih javnih storitev, kot sta javno šolstvo ter zdravstvo, bomo bistveno dvignili kakovost bivanja in poskrbeli, da bo več mladih želelo dolgoročno ostati v Sloveniji. Tudi

z razvojem javnih sistemov in strpne ter raznolike družbe. Zato bomo povečali sredstva za vključevanje mladih slovenskih znanstvenikov, ki so se izobrazili v tujini, v delo univerz in raziskovalnih inštitutov.

Privabljanje naših strokovnjakov, ki delajo v tujini

Zagotovili bomo namenske spodbude institucijam znanja in gospodarstvu za zaposlitve, namenjene strokovnjakom in drugim kadrom iz Slovenije, ki se želijo vrniti v Slovenijo. Sprejeli bomo posebne programe pomoči in integracije za repatriacijo Slovencev izseljencev.

Mednarodno podjetništvo

Spodbujali bomo ustanavljanje mešanih podjetij ali ustanov, ki jih bodo vodili ljudje, ki živijo v Sloveniji, ter tujci. Cilj spodbud bo povečanje kapacitet za mednarodno trženje in povečanje kompetenc znanja ter ustvarjalnosti.

Več mednarodnih strokovnjakov in talentov

Zagotovili bomo spodbude institucijam znanja in gospodarstvu za zaposlitve strokovnjakov in drugega kadra, ki bo v Slovenijo prišel na podlagi povabila. Vzpodbude bodo vezane na delovna mesta, ki ustvarjajo višjo dodano vrednost in nadpovprečno plačo. Pripravili bomo tudi ustrezen zakonski okvir za konkurenčno privabljanje talentov iz držav EU in iz tretjih držav. Spodbujali bomo zaposlovanja mednarodno preizkušenih kadrov na vodilnih delovnih mestih v javnem sektorju in gospodarstvu. Raziskovalno-inovacijski sektor bomo naredili bistveno bolj privlačen za tuje strokovnjake.

9. Migracijske politike

Prioritete in cilji:

- Pripraviti usklajeno migracijsko in integracijsko politiko.
- Ustrezno prilagoditi izvajanje integracijskih programov.
- Poskrbeti za mirno reševanje medkulturnih sporov.
- Preprečevati socialni damping in nelojalno konkurenco pri zaposlovanju tujih delavcev v Sloveniji.
- Olajšati delo in življenje tujcev, ki delajo v Sloveniji.

Jasna migracijska politika

Pripravili bomo strategijo zaposlovanja tujcev iz EU in tretjih držav, ki bo usklajena s potrebami gospodarstva in storitev javnega sektorja.

Celovita integracija

V sodelovanju z nevladnimi organizacijami bomo oblikovali celovit sistem učinkovite integracije tujih delavcev in njihovih družinskih članov. Za tujce v osnovnih in srednjih šolah bo uvedeno večje število ur slovenskega jezika. Integracijski programi bodo upoštevali prilagojeno učenje jezika za različne stopnje pismenosti. Proučili bomo možnost uvedbe neposrednega digitalnega dostopa delavcev do informacij in podatkov ter dokumentov, ki se vežejo na njihovo delovno razmerje.

Medgeneracijski in medkulturni prenos znanja

Spodbujali bomo medgeneracijski in medkulturni prenos znanja, še posebej v deficitarnih poklicih (mojstrska mentorstva tujcem). Oblikovali bomo posebne programe za usposabljanje migrantov (poseben poudarek na ženskah) za zaposlitve v deficitarnih poklicih.

Kulturna mediacija

Za reševanje sporov bomo uvedli sistematično kulturno mediacijo.

Učinkovitejši nadzor nad delom tujih delavcev

Prizadevali si bomo za usklajeno delovanje različnih inšpekcijskih ekip na deloviščih pri nadzoru zaposlovanja tujih delavcev, kjer je izkazano največje tveganje za množično zlorabo pravic delavcev. Pripravili in vpeljali bomo bilateralne sporazume med delovnimi inšpekcijami držav nekdanje Jugoslavije.

Vzgoja, izobraževanje, visoko šolstvo, znanost in šport

1. Predšolska vzgoja, osnovno in srednje šolstvo, glasbeno šolstvo, višje šolstvo ter vseživljenjsko učenje

Prioritete in cilji:

- Javna in brezplačna vzgoja in izobraževanje morata ostati temelj solidarne družbe.
- Zmanjševanje izobraževalnih mankov in psihosocialna pomoč otrokom in mladostnikom po epidemiji.
- Posodobitev in nadgradnja javnega izobraževanja skozi proces oblikovanja nove Bele knjige za področje vzgoje in izobraževanja na vseh ravneh.
- Zagotoviti ustrezen strokovno izobražen kader in vzpostaviti učinkovit sistem vseživljenjskega strokovnega usposabljanja za učitelje.
- Partnerski in vključujoč odnos s šolskimi sindikati.
- Zagotoviti več strokovne pedagoške podpore staršem, strokovnim delavcem v vzgoji in izobraževanju in vodstvenim delavcem.
- Spodbujali bomo povezavo vrtcev in šol z lokalnimi pridelovalci hrane in v največji meri omogočili dostopno ekološko pridelano hrano vsem otrokom.
- V osnovnih šolah bomo zagotovili brezplačno prehrano.
- Spodbujali bomo večje vključevanje otrok v nižje starostne skupine vrtcev. Preučili bomo možnost državnega financiranja zadnjega leta vrtca. Hkrati bomo preučili možnosti brezplačnega vrtca za vse.
- Na področju šolanja na domu bomo zahtevali enak izobrazbeni standard in izvajali enak nadzor nad izvajanjem takega šolanja.
- Zagotoviti kakovosten učni proces, v katerem bo imel učitelj manj administrativnih obremenitev.

- Učencem omogočiti brezplačen dostop tako do kakovostnih učnih gradiv in virov kot tudi interesnih dejavnosti na različnih področjih.
- Skozi vzgojno-izobraževalni proces vzgajati prečne kompetence, kot so trajnostni razvoj, digitalna pismenost, inovativnost, kreativnost, umetniško izražanje, kritično mišljenje, večjezičnost, medkulturnost, solidarnost ipd. Spodbujati moramo vrednote, kot so skrb za okolje in zdravje, aktivno državljanstvo in sobivanje v različnosti.
- Zagovarjati ničelno stopnjo diskriminacije otrok v vseh osnovnih šolah in vrtcih.
- Nameniti sredstva za posodobitev infrastrukture vzgojno-izobraževalnih institucij s poudarkom na sodobni opremljenosti šol, vključno z ustrežno digitalno tehnologijo.
- Spodbujati brezplačne športne dejavnosti, kar bo omogočalo uresničevanje zdravega življenjskega sloga.
- Več skrbi za nadarjene učence (sistemska ureditev).
- Dodatna pozornost učencem s posebnimi potrebami.
- Ohranjali in krepili bomo mrežo javnega šolstva.
- Sestavo svetov vzgojno-izobraževalnih zavodov bomo vrnili na raven pred zadnjo spremembo zakonodaje ter s tem dali ustrezen vpliv zaposlenim.
- V dialogu s stroko spremeniti kriterije omejitve vpisa, saj trenutni upoštevajo izključno ocene, pridobljene v okviru pouka, da bo poleg ocen upoštevan tudi rezultat, dosežen na nacionalnem preverjanju znanja (NPZ). Ob tem bomo upoštevali tudi specifične in izkazan talent pri preizkusih nadarjenosti pri vpisu na programe umetniške gimnazije.
- Nasloviti pomanjkanje kadra z ustreznimi veščinami in znanjem, ki zagotavljajo možnosti za posameznikov poklicni razvoj in upoštevajo prihodnji razvoj posamezne panoge, vključno s poznavanjem pravic zaposlenih v posamezni panogi.
- Vzpostaviti aktivno in učinkovito koordinacijo med resorji izobraževanja. Politika bi morala imeti strokovno podporo skupine vrhunskih strokovnjakov in praktikov, ki bo sledila globalnim in nacionalnim trendom

- Financirati in razvijati mednarodna inovacijska partnerstva na področju skupnega razvoja inovativnih praks splošnega, poklicnega in strokovnega izobraževanja v sodelovanju z raziskovalno sfero.
- Uvesti nove pilotne modele poklicnega in strokovnega izobraževanja v okviru centrov poklicne odličnosti in medpodjetniških izobraževalnih centrov ter urediti sodobne demonstracijske laboratorije za prototipiranje.
- Za zagotovitev boljše funkcionalnosti, nadzora nad osebnimi podatki in analitičnih potreb bomo digitalne platforme za podporo učencem, dijakom in učiteljem poenotili in organizirali znotraj javnega sistema.

Posodobitev sistema vzgoje in izobraževanja

Zagotovili bomo pripravo nove bele knjige o vzgoji in izobraževanju, ki bo vsebovala temeljito analizo trenutnega stanja in določila smernice razvoja vzgojno-izobraževalnega sistema v naslednjem desetletju. Zavzemali se bomo za to, da bodo novo belo knjigo pripravljali strokovnjaki in strokovnjakinje s področja vzgoje in izobraževanja, ki bodo pripravili sistematične in celostne strokovne rešitve za vsako od ravni vzgoje in izobraževanja.

Prehajanje študentov pedagoških ved do prve zaposlitve

Posebno pozornost bomo namenili prehajanju študentov pedagoških ved iz izobraževanja v zaposlitev, kjer zagovarjamo ureditev pogojev za pripravništvo in mentoriranje.

Zdravo in odgovorno prehranjevanje ter lokalna hrana na mizah vrtcev in osnovnih šol

Pri javnih naročilih prehrane bomo v okviru možnosti spodbujali nakup hrane od lokalnih slovenskih pridelovalcev hrane.

Za boljše pogoje dela

Zaposlenim v vrtcih in šolah bomo zagotovili ustrezne pogoje za delo. Borili se bomo proti trendom prekarizacije, birokratizacije in povečevanja delovnih obremenitev strokovnih delavcev in delavk v vrtcih in šolah.

Okrepitev telesne dejavnosti otrok in mladostnikov

Poskrbeli bomo za več športnih vsebin v učnih načrtih in brezplačne športne vsebine. Hkrati bomo gibanje otrok spodbujali tudi z zagotovitvijo varne infrastrukture, ki omogoča trajnostno mobilnost (hoja in kolo).

Okrepitev bralne kulture otrok in mladostnikov

Posebej bomo podpirali dejavnosti, ki otroke in mladostnike spodbujajo k branju knjig.

Brezplačna šolska prehrana

Vsem učencem bomo zagotovili brezplačno šolsko prehrano. V Sloveniji 21. stoletja ni nobenega upravičenega razloga, da bi bil katerikoli otrok lačen.

Načrt za odpravljanje škodljivih posledic epidemije na otroke in mladostnike

Pripravili bomo načrt za nevtralizacijo izobraževalnih manjkov ter pomoč otrokom in mladostnikom po epidemiji, ki bo usklajen s pedagoško stroko in zaposlenimi. Zagotovili bomo potrebne finančne, materialne in kadrovske vire.

Pilotni centri poklicne odličnosti

Vzpostavili bomo 12 regijskih centrov poklicne odličnosti na ključnih področjih razvoja gospodarstva, družbe, okolja ter jih z ustrezno vsebinsko prenovno in reorganizacijo smiselno umestili v okviru medpodjetniških izobraževalnih centrov.

Novi demonstracijski laboratoriji za izdelavo prototipov

Uredili bomo infrastrukturo sodobnih demonstracijskih laboratorijev za prototipiranje novega izdelka ali storitve.

Razvoj višjega šolstva

Razvijali bomo programe višjih strokovnih šol in jih še bolj povezali s potrebami širše družbe.

3. Znanost in visoko šolstvo

Prioritete in cilji:

- Znanost in visokošolsko izobraževanje sta ključna dejavnika družbenega napredka. Nosilci sistema visokošolskega izobraževanja so javne univerze in inštituti. Posebej v času zaostrenih podnebnih in okoljskih sprememb, družbenega razslojevanja, erozije demokratičnih standardov in zaostrovanja globalnih konfliktov, je znanost ključnega pomena za odgovarjanje na te izzive.

- Slovenija naj postane družba znanja, ustvarjalnosti in inovativnosti.

- Zavzemali se bomo za partnerski in vključujoč odnos s predstavniki zaposlenih v visokem šolstvu ter znanosti.
- S celovito prenovno zakonodaje na področju visokega šolstva bomo ustrezno organizirali naše visoko šolstvo. Ureditev delovnih in organizacijskih specifik v visokem šolstvu in raziskovalni dejavnosti je treba nasloviti tudi v kolektivni pogodbi.
- Opredelili bomo javno službo na področju visokega šolstva, ki bo vsebovala vse tri stopnje študija.
- Enakopravno in tvornejše povezati visokotehnološko gospodarstvo z visokošolskim sistemom.
- Prizadevali si bomo za hitrejše zaključevanje študija.
- Spodbuditi prilagoditev programom družbenim potrebam, novim vsebinam, novim metodam poučevanja.
- Oceniti vpliv prekarnega dela na visokošolski sektor ter skladno z ugotovitvami sprejeti ustrezne ukrepe.
- Prenoviti koncept štipendijske politike, tako da bo socialno ogroženim omogočal študij in negoval nadarjene študente.
- Zagotoviti ustrezno financiranje visokega šolstva, ob upoštevanju avtonomije univerz.
- Zagotoviti dodatna sredstva za inovacijsko dejavnost.
- Omogočiti in spodbujati prihod in povratek tujih študentov, študentk, predavateljic in predavateljev ter povratek slovenskih znanstvenic in znanstvenikov iz tujine.
- Urediti rabo slovenskega jezika v visokem šolstvu tako, da bodo načini uporabe angleškega jezika razdelani ob stalni skrbi za slovenski jezik.
- Spremeniti področje koncesij tako, da bodo razmerja med javnim in zasebnim šolstvom bolje opredeljena, in da bodo le te dopustne le za visokošolske zavode,

kjer primerljivih programov javni zavodi ne ponujajo. Jedro visokega šolstva bodo ostala javne univerze, ki jih koncesionirani zasebni visokošolski zavodi na podlagi analiz in potreb zgolj dopolnjujejo.

- Urediti ocenjevanje kakovosti v visokem šolstvu ter omogočiti sodelovanje ključnih slovenskih akreditacijskih organizacij v mednarodnem prostoru.
- Poskrbeti za pravično plačilo in nagrajevanje kadra, ki je zaposlen v pedagoškem in znanstveno-raziskovalnem sektorju.
- Zagotoviti pogoje za izboljšanje kakovosti poučevanja, predvsem pridobivanja pedagoških veščin in ustrezno vrednotenje pedagoškega dela.
- Zagotoviti ustrezne materialne pogoje za umetniške akademije.
- Ustrezno preoblikovati sistem financiranja znanosti. Pri tem bomo veliko pozornost namenili demokratizaciji in transparentnosti delovanja, kadrovske organizaciji in poenostavitvi instrumentov financiranja Agencije za raziskovalno delovanje (ARRS).
- Poskrbeti za večjo vključenost raziskovalcev iz javnih raziskovalnih zavodov v pedagoški proces in hkrati povečati raziskovalno delo na univerzah. In obratno, povečati vključenost profesorjev iz visokošolskih zavodov v raziskovalnem procesu na javnih raziskovalnih zavodih.
- Preučili bomo, kako zagotoviti mesta za vsa obvezna pripravništva in prakse.

Ustrezna organizacija visokega šolstva in znanosti

S povečanjem finančnih sredstev bomo spodbujali razvoj visokega šolstva v koraku s časom, predvsem pa, da bo omogočala razvoj v smeri kakovosti, sodelovanja z okoljem in globalnimi trendi. Spodbujali bomo interdisciplinarnost visokošolskih programov visokega šolstva. Spodbujali bomo avtonomijo univerze in inštitutov, vključno z njihovo demokratizacijo.

Ustreznejša in kakovostnejša akreditacija

Uvedli bomo ustreznejša merila za akreditacijo visokošolskih ustanov in programov ter poskrbeli, da bodo postopki za ugotavljanje teh meril enako dosledni za vse programe in institucije.

Povezovanje visokotehnoloških podjetij in visokega šolstva

Pospeševali bomo organiziranje visokotehnoloških stičišč ter spodbudili gospodarstvo za skupno investiranje v najsodobnejšo tehnološko opremljenost laboratorijev na fakultetah in raziskovalnih inštitutih.

Kroženje znanja

Zagotovili bomo finančne spodbude za pritegnitev najboljših tujih raziskovalcev ter akademikov. Z izboljšanjem kakovosti našega visokošolskega prostora računamo tudi na povečanje števila tujih študentov. Uvedli bomo tudi dodatne stimulacije slovenskim študentom za odhod na eno izmed ponujenih mednarodnih izmenjav.

Prenova sistema štipendiranja

Ob pogojih javnofinančne vzdržnosti bomo odpravili izključevanje državne in Zoisove štipendije, saj pokrivata različni področji. Pripravili bomo resnejšo analizo razlogov za izjemno nizke stopnje kadrovskega štipendiranja ter na podlagi izsledkov predlagali primerne ukrepe. Proučili bomo možnost izvzema štipendij iz dohodninske obdavčitve in dohodka, ki se upošteva pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev.

Ustrezno financiranje visokega šolstva

Delež BDP za visoko šolstvo bomo do leta 2026 povečali na vsaj 1,5 % BDP iz javnih sredstev. Uredili bomo transparentno sistemsko financiranje investicij v nove pametne stavbe in veliko raziskovalno opremo ter zagotavljali finančno avtonomijo univerz in inštitutov.

Sodelovanje slovenskih univerz v evropskih univerzitetnih zvezah

Bodoči razvoj visokošolskega prostora bo temeljil na aktivnem vključevanju slovenskih univerz v evropske univerzitetne zveze. To sodelovanje bomo spodbujali z dodatnimi sredstvi v okviru osnovnega financiranja univerz.

Pregledna in transparentna Agencija raziskovalno dejavnost (ARRS)

Izvedli bomo reorganizacijo Javne agencije za raziskovanje in razvoj Republike Slovenije (ARRS) in izboljšali kakovost njenega delovanja z zagotovitvijo transparentnosti in nadzora recenzijskih in razpisnih postopkov. Zagotovili bomo strokovno in kompetentno vodenje in upravljanje Agencije.

Sodelovanje naših vrhunskih raziskovalcev ter akademikov pri digitalizaciji naše skupnosti

Poskrbeli bomo za vključenost slovenske akademske skupnosti na vseh ravneh odločanja o digitalizaciji Slovenije, zato bo področje digitalizacije obravnavano v okviru enotnega ministrstva.

Slovenščina kot pomemben jezik digitalnih rešitev

Z razvojem slovenske znanstvene diplomacije bomo poskrbeli, da bo slovenščina ostala pomemben jezik v vmesnikih vseh ključnih programskih rešitev. Med konkretnimi cilji znanstvene diplomacije bo polnopravno članstvo Slovenije v Evropski vesoljski agenciji. V ta namen bo jasno določena vertikala znotraj ministrstva za gospodarstvo.

Stabilne karijerne poti

Prizadevali si bomo za načrtovanje kariernih poti in odpravo prekarnih oblike dela mladih v znanosti in izobraževanju. Načrtovanje stabilne karijerne poti je ključno za razvoj kadrov v znanosti in delovanje celotne znanstvene in visokošolske sfere.

4. Šport kot način življenja

Prioritete in cilji:

- Družbena umestitev in promocija športa, kot pomembnega dela slovenske družbe, ki ima pomembno družbeno vlogo, posebej za socializacijo, integracijo, izobraževanje, zdravje, itd.
- Pripraviti in sprejeti novi razvojno naravnani Nacionalni program športa za obdobje 2024-2033 in njemu ustrezno prilagoditi zakonske in podzakonske okvirje.
- Povečati sistemsko vlaganje v šport in športno infrastrukturo.
- Prizadevati si za ohranjanje vrednot športa in organiziranosti športa v skladu z načeli demokratičnosti, preglednosti, integritete, solidarnosti, enakosti spolov, odprtosti, odgovornosti, dostopnosti, zaščite, družbene odgovornosti ter spoštovanju temeljnih človekovih pravic, kot je opredeljeno v Resoluciji o Evropskem modelu športa.

- Sprejeti podlage in ukrepe za zagotavljanje družbene odgovornosti na področju športa, še posebej v segmentu zagotavljanja varnega in zdravega športnega okolja za vse udeležence.
- Vzpostavili bomo pogoje za učinkovit in vključujoč dialog med državo, športnimi organizacijami ter športniki in športnimi delavci.
- Sistemsko pristopiti k urejanju statusnih pravic športniki, njihovega socialnega statusa ob zagotavljanju podpore mehanizmom in ukrepom dvojne kariere športnikov in njihovega prehoda na trg dela.
- Sistemsko pristopiti k ukrepom za spodbudo strokovnega dela v športu ob hkratnem spodbujanju povečanja zaposlovanja športnih delavcev.
- Administrativno razbremeniti delovanje osnovnih športnih organizacij s pomočjo informatizacije in digitalizacije.
- Prizadevati si za povečanje znanstveno raziskovalne dejavnosti na širšem področju športa in spodbujati inovacije na področju športa, športnim organizacijam pa za delo omogočiti pridobivanje novih tehnologij.
- Ustvarjati pogoje za povezovanje športa z vsemi družbenimi področji.
- Spodbujati razvoj športa za vse, oblikovanje športnega turizma v trajnostno panogo v skladu z nosilnimi zmožnostmi družbe in okolja.
- Izboljšati gibalne sposobnosti otrok in mladostnikov.

Šport kot način življenja

Šport mora imeti posebno mesto v slovenski družbi. Zato bomo vlagali v promocijo športa in gibalne dejavnosti ter spodbujali skladen razvoj vseh pojavnih oblik športa in gibalne dejavnosti. S pomočjo promocije olimpizma in vrednot športa bomo okrepili zavest ljudi o pomenu gibanja, solidarnosti, enakosti, fair playu, itd. ter na tak način prenašali te vrednote na druga družbena področja.

Varno športno okolje

Pomemben del pri zagotavljanju uspešnosti športa, družbene odgovornosti na področju športa ter javnega interesa, je zagotavljanje varnega športnega okolja. Pojavi v športu in družbi, ki pretijo na udeležence v športu, so nedovoljena poživila v športu oz. doping v športu, korupcija, različne oblike nasilja in manipulacije v športu, nelegalne športne

stave, itd.. Do t. i. deviantnih pojavov v športu zavzemamo ničelno toleranco in bomo za preprečevanje le teh sprejeli pravne podlage, politike in podporne mehanizme za zagotavljanje čistega in varnega športnega okolja.

Mladi v športu

Ustvarjali bomo motivacijsko okolje za mlade, da prosti čas preživljajo s športom. Sredstva bomo usmerjali v razvoj programov in kadrov v športu za potrebe športa otrok in mladine in tekmovalnega športa, izboljšavi socialnega statusa »mladih« športnikov in spodbujanja dvojne kariere športnikov. To bomo dosegali tudi z ukrepi kot so štipendije, spodbude in možnosti za izobraževanje in usposabljanje tekom športne poti, ukrepi za izboljšavo socialne varnosti, itd.. Za športnike v zaključku ali po zaključku športne poti bomo sprejeli ukrepe, ki spodbujajo zaposlovanje in prehod na trg dela v okviru športa ali izven njega. Še posebej bomo podpirali prostočasne programe razvoja športa rekreativne narave za otroke in mladino.

S športom aktivno v starost

V sodelovanju med medicino in zdravstvenim sistemom ter športom bomo pripravili strokovne preventivne programe športne aktivnosti za zdravje, ki jih bodo, z ustrežno usposobljenim kadrom, izvajale športne organizacije. Na tak način bomo z novimi programi športu omogočili dodatne aktivnosti, obenem pa s povečanjem aktivnosti ljudi dosegli tudi razbremenitev zdravstvenega sistema, posledično pa tudi zdravstveno blagajno. Proučili bomo možnost boljše organiziranega odmora za rekreacijo v okviru delovnega časa.

Boljše podporno okolje za šport

Poenotili bomo sistem poročanja in izboljšali učinkovitost porabe javnih sredstev na področju športa ter uskladili merila in pogoje za dodeljevanje sredstev programom športa na nacionalni ravni. Sredstva bomo projektno zagotavljali tudi z ustvarjanjem primerne okolja in s povečanjem vlaganja v šport ter druge raziskovalno razvojne dejavnosti.

Promocija Slovenije kot zelene destinacije s pomočjo športnega turizma

Bolje bomo izkoristili znanje in človeški potencial ter naravne danosti Slovenije in šport razvijali kot element trajnostne, okoljsko in družbeno vzdržne turistične panoge. Z našim znanjem in vlaganjem v programe, projekte, dogodke in potrebno infrastrukturo bomo podpirali dogodke in aktivnosti, mednarodna tekmovanja, priprave športnikov, itd.

Izboljšanje gibalnih sposobnosti otrok in mladostnikov

V okviru letnega programa športa bomo podprli občinske panožne športne šole za izvajanje brezplačne športne vadbe otrok in mladine. Na podlagi natančnih analiz in v sodelovanju s športnimi strokovnjaki in strokovnjakinjami ter pedagogi in pedagoginjami

bomo pripravili in predlagali sprejetje ukrepov za nevtralizacijo upada telesnih in gibalnih sposobnosti otrok in mladine, ki smo mu bili priča med epidemijo.

Zeleni preboj

1. Zeleni prehod

Prioritete in cilji:

- Skrbno varovati naravo, a hkrati pametno in trajnostno izkoriščati dane naravne vire s poudarkom na ohranjanju naravnih habitatov ter populacij živalskih in rastlinskih vrst.
- Dokončno uveljaviti ustavno pravico do čiste pitne vode.
- Bolje sonaravno gospodariti z gozdovi.
- Ustrezno urediti naš življenjski prostor.
- Sprejeti podnebni zakon.
- Na Muri ne bomo gradili hidroelektrarn, na srednji Savi bomo ponovno preverili smotrnost gradnje novih hidroelektrarn.

Dokončno uveljaviti ustavno pravico do čiste pitne vode

Nadaljevali bomo z vzpostavljanjem ustreznih sistemov javnih gospodarskih služb za izvajanje ustavne pravice do čiste pitne vode. Potrebno je zagotavljati in ohranjati zadostne vire za pitno vodo.

Skrbno upravljanje voda

Zagotovili bomo skrbno in učinkovito upravljanje voda in spodbujali trajnostno rabo vode v gospodinjstvih, industriji, kmetijstvu in javnih gospodarskih službah, kar vključuje varovanje vodnih ekosistemov, zmanjševanje onesnaževanja, zagotavljanje dobre kakovosti vode in upoštevanje vodnih prostorov.

Boljše gospodarjenje z gozdovi

Spodbujali bomo trajnostno, sonaravno in mnogonamensko gospodarjenje z gozdovi ter izboljšali delovanje družbe Slovenski državni gozdovi in spodbujali sodelovanje ter povezovanje zasebnih lastnikov z domačo lesno-predelovalno industrijo. Okrepili bomo prizadevanja za obnovo in nego gozdov.

Boljše varovanje narave

Podprli bomo izboljšanje upravljanja zaščitene območij ter bolj učinkovito spremljanje in nadzor nad stanjem okolja in narave. Zmanjševali bomo pritiske na naravo s sistemskimi ukrepi.

Bolj urejen življenjski prostor

Uvedli bomo boljše upravljanje prometa v naravnem okolju in urejanje dostopa do zavarovanih območij na trajnosten način. Zavzemali se bomo za sistemsko ureditev sanacije v preteklosti onesnaženih okolij in starih okoljskih bremen. Zavzemali se bomo za čisto in zdravo okolje in naravo.

2. Obnovljivi viri so naša varna energetska prihodnost, fosilna goriva so stvar preteklosti

Prioritete in cilji:

- Pospešiti investicije v obnovljive vire energije s ciljem zagotavljanja energetske varnosti in samozadostnosti.
- Zmanjšati rabo fosilnih goriv in s tem uvozno odvisnost.
- Spodbujati razvoj novih tehnoloških rešitev, ki prispevajo k podnebni nevtralnosti.
- Preoblikovati način zbiranja in porabe finančnih virov za doseg zastavljenih ciljev.
- Sprejeti posodobljen nacionalni energetski in podnebni načrt s ciljem jasne opredelitve načina doseganja nacionalnih energetskih in podnebnih ciljev do 2030.

Država, ki daje zgled

Omogočili bomo rabo javnih površin, zemljišč in objektov za spodbujanje obnovljivih virov energije s posebnim poudarkom na rabi območij ob infrastrukturnih objektih in degradiranih območjih. Odpravljali bomo administrativne in postopkovne ovire za nadaljnji razvoj obnovljivih virov energije (prednostno sončne elektrarne). V dialogu z lokalnimi skupnostmi bomo pospešili razogljičenje sistemov daljinskega ogrevanja ter spodbujanje ukrepov učinkovite rabe in OVE na lokalni ravni. Podpirali bomo digitalizacijo celotne energetske infrastrukture.

Bistveno povečanje rabe obnovljivih virov energije

Zastavili si bomo bolj ambiciozne cilje in jih tudi uresničevali. Obnovljivi viri energije imajo praktično neomejen potencial tako pri proizvodnji električne energije kot tudi v sektorju ogrevanja, s katerim lahko zagotavljamo večjo energetske samozadostnost in hkrati dosegamo razogljičenje. Posebej pomembno vlogo lahko obnovljiva in sintetična pogonska goriva odigrajo pri zmanjšanju emisij v prometu. Zato bomo sprejeli nov zakon o prednostnem umeščanju OVE v prostor, prenovili energetske in okoljske zakonodaje, zato da olajšamo izvajanje investicij ter spodbujamo projekte pri tistih tehnologijah, ki so bile v preteklosti zanemarjene. Pospešili bomo solarizacijo vseh ustreznih površin in podpirali samopreskrbo vseh oblik tudi z namenom blaženja energetske revščine. S preoblikovanjem elektrodistribucijskega sistema bomo intenzivirali investicije v omrežje. Preučili bomo rabo stoječih vodnih, obvodnih in kmetijskih zemljišč za naložbe v OVE.

Pravičen prehod pri opustitvi rabe premoga

Sprejeli bomo ustrezno zakonodajo in ukrepe za dosledno izvajanje opuščanja rabe premoga v skladu z načelom pravičnega prehoda. V sodelovanju z deležniki bomo pripravili program energetskega, gospodarskega in socialnega prestrukturiranja regij s ciljem opustitve rabe premoga do 2030.

Cenovno dostopna energija za gospodinjstva in gospodarstvo

Po potrebi bomo regulirali cene električne energije in naftnih derivatov s poudarkom na zaščiti socialno občutljivih skupin. Z vsemi razpoložljivimi ukrepi na ravni države bomo omilili učinke rastočih cen energentov in energije za gospodinjstva in gospodarstvo, ki izvirajo iz geopolitičnih nestabilnosti in drugih motenj na globalnih trgih. Ob tem bomo upoštevali usmeritve pravičnega zelenega energetskega prehoda. Pomagali bomo zlasti tistim posameznikom, ki so zaradi svojega socialnega statusa najbolj prizadeti, in tistim podjetjem, ki odgovorno prispevajo k razvoju.

Zmanjšano vlogo zemeljskega plina

Pospešili bomo izvajanje ukrepov za energetske učinkovitost s posebnim poudarkom na javnih stavbah. Ukinili bomo obvezen priklop na plinsko omrežje za ogrevanje v individualnih novogradnjah ter intenzivirali spodbujanje zamenjave ogrevalnih naprav na fosilna goriva z napravami na OVE.

Preobrazba rabe fosilnih goriv v prometu

Spodbujali bomo rabo alternativnih goriv in dosledno izvajanje strategije trajnostnega razvoja prometa. Striktno bomo uveljavili zakonodajo na področju omejevanja rabe biogoriv prve generacije.

Bolj pametno in podnebno prijazno upravljanje finančnih sredstev

Poskrbeli bomo za večjo preglednost in boljše upravljanje z javnimi sredstvi, ki se namenjajo za ukrepe na področju podnebnih in energetskih politik. Prevetrili bomo davčno in fiskalno politiko na področju rabe fosilnih energentov ter obnovljivih virov in zelenih tehnologij. Dobičke podjetij, ki so v lasti države, bomo preusmerili v nove investicije v OVE. Več sredstev EU bomo namenili za zeleni prehod.

3. Odgovorno do zanamcev, etično do narave**Prioritete in cilji:**

- Odgovorno pristopiti k razvoju dolgoročnega jedrskega programa države.
- Zmanjšati nastajanje odpadkov in smiselno obvladovati tiste, ki nastajajo.

Odgovorno odločitev o gradnji nove jedrske elektrarne

Poskrbeli bomo za transparentnost in neodvisnost pri vodenju investicijskih odločitev. Spoštovali bomo odločitev ljudi na referendumu. Sprejemljive bodo le tiste jedrske tehnologije, ki jih obvladuje zahodni svet. Analizirali bomo tudi možnost vpeljave novih jedrskih tehnologij (npr. majhnih modularnih reaktorjev). Uredili bomo odlagališča NSRAO in gospodarno ravnanje s Skladom NEK vključno s prenovno zakona. Vlada bo specificirala dokumentacijo, ki jo je potrebno pripraviti za informirano odločanje na referendumu.

Obvladovanje odpadkov

Dosledno bomo spodbujali in izvajali hierarhijo ravnanja z odpadki s poudarkom na preprečevanju nastajanja odpadkov, ponovni uporabi in recikliranju ter možnosti, da se jih v omejenem obsegu energijsko predela v skladu z najstrožjimi okoljskimi standardi in predhodnim sortiranjem. Odlagali bomo samo stabilne in inertne odpadke. Poskrbeli bomo tudi za nevarne odpadke. Zagotovili bomo učinkovito ravnanje z blatom iz komunalnih čistilnih naprav z vsaj delno izrabo fosforja in podprli strožje sankcije za

povzročitelje okoljskih škod. Uvedli bomo kavcijski sistem za embalažo pijač in preučili možnost uvedbe kavcijskega sistema za ostale vrste odpadkov. Spodbujali bomo zmanjševanje količin odpadne hrane.

Bolj trajnostno kmetovanje in zaščita živali

Spodbujali bomo trajnostno in ekološko kmetovanje, podpirali mlade, ki vstopajo v kmetovanje, ekoturizem in uporabo novih tehnologij. Zmanjšali bomo rabo in okrepili nadzor nad rabo fitofarmaceutskih sredstev in spodbujali večji delež samopreskrbe. Podprli bomo ukrepe za bolj humano ravnanje z živalmi.

Boljše obvladovanje emisij

Zagotovili bomo neodvisno izvajanje obratovalnega in kontrolnega monitoringa emisij. Za emisije izpustov v zrak pri sosežigu odpadkov bomo uveljavili najvišje evropske standarde.

4. Podjetništvo in inovativnost

Prioritete in cilji:

- Razvijati programe za spodbujanje podjetniških kompetenc ter promocijo in implementacijo inovativnih, družbeno odgovornih in okoljsko vzdržnih modelov poslovnega delovanja.
- Podpirati podjetnike na začetku poslovne poti in spodbujati rast in širitev poslovanja zagonskih podjetij.
- Podpirati ter povezovati razvoj skladov zagonskega in tveganega kapitala za razvoj inovacij in projektov s področja zelenega in digitalnega prehoda.
- Krepite internacionalizacijo podjetij, podpirati mednarodno poslovanje malih in srednjih podjetij (MSP) ter zagotoviti spodbude za dostop do mednarodnih resursov na področju visoke tehnologije.
- Urediti tržne dejavnosti in promovirati povezovanje javnih raziskovalno-inovacijskih ustanovah za poglobljeno sodelovanje z gospodarstvom, ob ohranjanju avtonomije teh ustanov.
- Podpirati oblikovanje močnih multi- in interdisciplinarnih raziskovalno-razvojnih centrov okrog institucij znanja.

- Upošteva je širši javni interes na ključnih družbenih področjih bolje ščititi intelektualno lastnino.
- Javna sredstva nameniti za zagon večjih demonstracijskih projektov s področja pametne specializacije, nadaljevati zastavljene projekte pametne specializacije.

Več spodbud podjetnikom na začetku poslovne poti

Podpirali bomo razvoj tehnoloških parkov za enostavnejši začetek podjetniškega delovanja. Pomemben del teh parkov bodo mreže za izmenjavo podjetniških izkušenj. Poskrbeli bomo tudi za učinkovito koordinacijo delovanja vseh institucij za podporo razvoju podjetništva in segmentu malih in srednjih podjetij (MSP).

Več zagonskih podjetij

Spodbujali bomo vlaganja v vseh fazah razvoja in rasti podjetij, posebno podporo pa bomo namenili zagotavljanju zagonskega in tveganega kapitala. Spodbudili bomo tudi mednarodno širitev in podpirali komercializacijo inovacij.

Sistemska ureditev tržnih dejavnosti v javnih raziskovalno-inovacijskih institucijah

S spremembo področne zakonodaje bomo uredili financiranje tržnih dejavnosti javnih raziskovalno-inovacijskih in izobraževalnih institucij ob ohranjanju avtonomije teh institucij.

Več strateških partnerstev med raziskovalno-inovacijskimi organizacijami in gospodarstvom

Uskladili bomo visokošolske izobraževalne in raziskovalne kapacitete z raziskovalnimi in inovacijskimi potrebami slovenskega gospodarstva. Spodbujali bomo sodelovanje raziskovalno-inovacijskih organizacij z gospodarstvom tudi z namenom učinkovitega črpanja evropskih sredstev za ključna razvojna področja.

Močne multi- in interdisciplinarne raziskovalne grozde

Na temeljih trenutne infrastrukture okrog institucij znanja želimo vzpostaviti nove, močne multi- in interdisciplinarne grozde.

Naložbe v tehnologije prihodnosti

Preko državnih razpisov ter javnih investicij bomo spodbujali naložbe v tehnologije prihodnosti. Vse javno financirane naložbe bodo morale imeti merljive učinke za družbo.

Več koristnih, visokotehnoloških tujih investicij

Z domišljeno prostorsko politiko bomo dosegli hitrejše umeščanje investicij v prostor. Vsi investitorji bodo tako dobili preglednejši sistem in jasnejšo sliko o poteku investicije. Prizadevali si bomo, da bo k nam prišlo čim več tujih zelenih naložb, zato bomo Slovenijo predstavljali kot privlačno naložbeno destinacijo.

Zagon večjih projektov pametne specializacije

Javna sredstva bomo usmerili v večje projekte, ki bodo na področju celotne države prikazovali pozitivne učinke novih tehnologij. Med potencialnimi področji vidimo hrambo energije, avtonomno mobilnost ter razvoj medicinske tehnologije.

Podpora internacionalizaciji gospodarstva

Vzpostavili bomo pospeševalni program za internacionalizacijo, osredotočen na mala in srednja podjetja ter zagonska (startup) podjetja. Spodbudili bomo povezovanje države, diplomatske mreže, domačih zbornic, univerz, ključnih izvoznikov ter predstavništev slovenskih podjetij v tujini, da bi učinkoviteje organizirali boljše pozicioniranje slovenskega gospodarstva, znanosti in kulture na ciljnih tujih trgih.

5. Nizkoogljično in digitalizirano gospodarstvo**Prioritete in cilji:**

- Pripraviti nacionalno strategijo, kako postati ena od 20 najkonkurenčnejših držav na svetu in ena izmed prvih 10 držav po indeksu človekovega razvoja (HDI), ter jo uskladiti z infrastrukturno, gospodarsko in fiskalno politiko Slovenije.
- Sistemsko podpirati aktivnosti zelenega in digitalnega prehoda slovenskih podjetij.
- Podpirati razvoj kompetenc zaposlenih na področju digitalnih in zelenih tehnologij.
- Intenzivno podpirati uvajanje načel krožnega gospodarstva na vse ravni podjetniškega in gospodarskega delovanja.
- Krepiiti destinacijski in zeleno naravnani turizem ter spodbujati slovensko lastništvo turistične infrastrukture.

- Spodbujati trajnostno kmetijstvo, pospešeno prilagajanje učinkom podnebnih sprememb in krepitev kratkih (zelenih) dobavnih verig.
- Podpirati prisotnost in ohranitev slovenskega jezika v najpomembnejših digitalnih storitvah.

Sistemeski pristop k spodbujanju razvoja krožnega gospodarstva

Pripravili bomo nov akcijski načrt krožnega gospodarstva in ga v najkrajšem času začeli izvajati. Vzpostavili bomo sistem pregleda nad izvajanjem krožnih politik in identificirali področja s potencialom za boljši izkoristek krožnega gospodarstva. Prioriteta načrta bo spodbujanje inovativnih krožnih modelov proizvodnje z visoko dodano vrednostjo ter delitvene ekonomije. Aktivno bomo spodbujali pospeševanje implementacije idej krožnega gospodarstva ter medsektorsko in čezsektorsko povezovanje na lokalnem, regijskem in državnem nivoju.

Ukrepi za zmanjšanje ogljičnega odtisa podjetij

Sofinancirali bomo ciljno usmerjene programe zelenega prehoda podjetij z namenom zniževanja njihovega ogljičnega odtisa. Spodbujali bomo izboljšanje upravljanja zalog z namenom zmanjšanja neprodanih ali vrnjenih izdelkov, njihovega ponovnega umeščanja v dobavne verige ter podaljševanja njihove življenjske dobe. Podprli bomo rešitve, ki omogočajo učinkovit nadzor nad dobavno verigo in celovito vrednotenje vpliva izdelkov in storitev. Izvajali bomo ukrepe za povečanje deleža uporabe recikliranih materialov v določenih proizvodih (npr. gradbenih materialih, embalaži). Podpirali bomo širitev pravic potrošnikov do popravila naprav v ključnih skupinah. Sistemsko bomo podpirali vse druge prioritete ukrepe v okviru akcijskega načrta krožnega gospodarstva.

Podatkovna odličnost

S pomočjo namenskih javnih razpisov, ki bodo sofinancirani tudi iz namenskih sredstev EU, bomo spodbujali investicije v razvoj in uvedbo varnih in etičnih rešitev za zbiranje velikih količin podatkov, njihovo analiziranje in pretvarjanje v koristne informacije. Razpisi bodo oblikovani tako, da bodo spodbujali uporabo podatkov za krožne in druge inovativne, zelene in socialne modele gospodarstva prihodnosti.

Trajnostni turizem

Država bo pripravila ustrezno strokovno podprto strategijo upravljanja s svojim turističnim premoženjem. Spodbujali bomo vlaganje sredstev v infrastrukturo, ki ima minimalne negativne učinke na okolje (npr. kolesarske in sprehajalne poti, športni parki, rekreacijske površine itn.). Javna sredstva bomo usmerjali v turistične segmente z visoko dodano vrednostjo, ki zaposlenim omogočajo dostojno življenje in so sprejeti v lokalni

skupnosti. Podprli bomo "destinacijski" turizem (npr. poslovni, športni, kulturni, gastronomski in zdravstveni turizem), ki ima jasno določen profil turistov ter najvišjo dodano vrednost.

Zelene prehranske dobavne verige

Lokalnim kmetovalcem bomo omogočali večjo dostopnost možnosti prodaje pridelkov lokalnim kupcem. S tem bodo dobavne verige skrajšane in bo manj posrednikov. Tudi s tem se bo olajšalo prilagajanje kmetijskih gospodarstev podnebnim spremembam.

Učinkovito uporabo sredstev EU kot ključne razvojne podpore našim podjetjem

Vzpostavili bomo centralni servis za podporo podjetjem, lokalnim skupnostim in ostalim deležnikom pri obveščanju o razpoložljivih sredstvih, pri pripravi in prijavi na projekte ter črpanju sredstev iz skladov EU. Poenostavili in poenotili bomo tudi postopke pri izvajanju kohezijske politike.

Slovenščina kot pomemben jezik digitalnih rešitev

Z razvojem slovenske znanstvene diplomacije bomo poskrbeli, da bo slovenščina ostala pomemben jezik v vmesnikih vseh ključnih programskih rešitev. Podpirali bomo jezikovno in drugo lokalizacijo naprednih digitalnih storitev in rešitev.

Mobilnost delovne sile

Poenostaviti je potrebno postopke za zaposlovanje delavcev, zlasti visokokvalificiranih, iz tujine in uvesti digitalne vizume za vse, ki bi želeli priti delati v Slovenijo.

6. Infrastruktura in trajnostna mobilnost

Prioritete in cilji:

- Preučiti možnosti vzpostavitve telekomunikacijske infrastrukture kot javne dobrine.
- Bistveno povečati vlaganja v železniško infrastrukturo.
- Zagotoviti kakovostno cestno infrastrukturo in izkoristiti njene maksimalne kapacitete.

- Podpreti razvoj trajnostne mobilnosti.
- Spodbujati vzpostavitev letalskih povezav s ključnimi destinacijami in okrepiti logistično vlogo slovenskih letališč.
- Poenostaviti in poenotiti postopke pri izvajanju kohezijske politike.
- Preučiti možnosti ustanovitve mešanih in ostalih namenskih infrastrukturnih skladov za dolgoročno stabilno financiranje infrastrukturnih naložb s ciljem ustanovitve vsaj enega in omogočanje varnega naložbenja slovenskih vlagateljev.

Proaktivna vloga države pri uvajanju novih tehnologij

Nova interdisciplinarna ekipa bo vladi nudila ustrezno podporo za hitro implementacijo regulatornih rešitev v povezavi z novimi digitalnimi tehnologijami.

Digitalizacija znanja in kulture naše skupnosti

Posodobili bomo trenutne servise za digitalno izposajo (Cobiss) ter jih nadgradili z novimi funkcionalnostmi (npr. izposoja ali nakup e-knjige). Nadgrajena platforma bo ponujala tudi dodatne strokovne, izobraževalne in kulturne vsebine (npr. arhivske vsebine NUK, posnetke gledaliških predstav, strokovne članke itn.) ter zagotavljala brezplačen dostop do teh vsebin za državljane in podjetja.

Povezana Slovenija

Proučili bomo možnost vzpostavitve telekomunikacijskih povezav kot javne dobrine.

Elektrifikacija prometa

Pospeševali bomo elektrifikacijo in digitalizacijo prometa, zlasti javnega, skozi spodbujanje zamenjave voznega parka, pametne in ustrezno hitre polnilne infrastrukture, uporabniku prijaznih storitev in pametne mobilnosti s poudarkom na urbanih območjih. Uvedli bomo cone z regulirano pretočnostjo. Zahtevali bomo opremljanje novogradenj z ustrezno polnilno infrastrukturo in jo spodbujali tudi pri prenovah stavb.

Pospešen razvoj železnic in zelene železniške logistike

Podprli bomo razvoj železnic s posebnim poudarkom na razvoju uporabnih hitrih železniških povezav med večjimi mesti, med primestnimi naselji in čezmejne povezave v širši regiji ter razvoj učinkovite železniške povezave do Letališča Jožeta Pučnika. Med prednostnimi nalogami države bo čim prejšnja izgradnja dvotirne proge do Luke Koper. Poleg tega je treba še naprej posodablјati železnice za povečanje železniškega

tovornega prometa. Naš cilj je doseči, da bo večina tovora na daljše in srednje dolge razdalje pripeljana po tirih in ne po cesti. Železniška vozlišča ter lokalni industrijski tiri bodo ponovno postali del prostorskega načrtovanja.

Učinkovit cestni promet

Dokončali bomo tretjo razvojno os. Poskrbeti moramo za optimizacijo kapacitet slovenskega cestnega omrežja. V urbaniziranih predelih lahko obstoječe kapacitete bistveno povečamo z uvedbo realnih alternativ avtomobilu ob povečanju varnosti ranljivih udeležencev - pešcev in kolesarjev.

Javni potniški promet

Rabo javnega potniškega prometa bomo spodbujali z uskladitvijo voznih redov, poenotenjem shem in informacijskimi sistemi. Uvedli bomo zeleno vozovnico za cenejše in okolju prijazne prevoze uporabnikov ter spodbujali uporabo okolju bolj prijaznih prevoznih sredstev. Brezplačen javni medkrajevni potniški promet za upokojence, invalide, vojne veterane in vse starejše od 65 let – bomo nadgradili še z brezplačnim mestnim prevozom za vse omenjene kategorije. Hkrati bomo preučili možnosti širjenja brezplačnega prevoza na druge skupine.

Alternativne oblike mobilnosti

Podprli bomo razvoj kolesarjenja, sopotništva in souporabe vozil in koles. Umeščanje kolesarskih poti bomo spodbujali z doslednim izvajanjem dobrih urbanističnih praks. Kolesarji potrebujejo predvsem varno okolje in kakovostno infrastrukturo. Veliko priložnost vidimo v povečanju mobilne avtonomije mladih in dostopnosti invalidov. Preučili bomo možnost spremembe načina povračil stroškov prevoza na delo in potnih stroškov s poudarkom spodbujanja okolju prijaznih oblik prevozov. Podpirali bomo razvoj avtonomne mobilnosti.

Letalske povezave v Sloveniji

Pripravili bomo analizo, ki bo ugotovila smiselnost podpore zagotavljanju povezav s ključnimi destinacijami pod ekonomsko upravičenimi pogoji.

7. Družbena odgovornost

Prioritete in cilji:

- Zagotavljati preglednost in vzpostaviti standarde izvajanja okoljskih, socialnih in upravljaljskih načel (ESG) pri investiranju podjetij in v podjetja.

- Stimulativno urediti delavsko solastništvo ter vzpostavitev alternativnih lastniških modelov.
- Podpirati kvotne sisteme za zagotavljanje uravnotežene spolne zastopanosti v organih vodenja in nadzora v zasebnem in javnem sektorju.
- Uvesti strožje ukrepe za preprečevanje družbeno škodljivih ravnanj gospodarskih subjektov.
- Zagotoviti pregledno in smiselno upravljanje državnega premoženja.
- Poskrbeti za ustrezne kompetence upravljavcev državnega premoženja, ki ne bodo temeljile na politični pripadnosti, temveč na njihovi sposobnosti.

Spoštovanje vseh deležnikov pri poslovnem delovanju

Zagotovili bomo preglednost in vzpostavitev standardov izvajanja okoljskih, socialnih in upravljavskih načel (ESG) pri investiranju podjetij in v podjetja.

Udeležba zaposlenih pri dobičku

Uvedli bomo stimulatívno obdavčitev prejemkov zaposlenih v obliki delnic in deležev podjetij ter udeležbo zaposlenih v dobičku, kar bo spodbujalo delavsko lastništvo, kapitalske trge in podjetniško delovanje.

Ekonomska demokracija

Spodbujali bomo ekonomsko demokracijo, zlasti sodelovanje delavcev pri upravljanju in njihovo vključevanje v lastništvo podjetij.

Več žensk na vodilnih položajih

Spremenili bomo področno zakonodajo in uvedli obvezen minimalni delež žensk v vodstvenih ter nadzornih položajih podjetij. Enaka pravila bodo veljala tako v javnem kot zasebnem sektorju.

Preprečevanje družbeno škodljivih ravnanj gospodarskih subjektov

Uvedli bomo strožje ukrepe za preprečevanje družbeno škodljivih ravnanj gospodarskih subjektov zlasti na področju delovnopravne zakonodaje in okoljskega obremenjevanja.

Učinkovito upravljanje državnega premoženja

Prenovili bomo strategijo upravljanja državnega premoženja. Pri tem bomo upoštevali spremenjene (geo)strateške okoliščine in druge dejavnike. Jasno bo treba določiti politiko upravljanja državnega premoženja glede na namen uporabe premoženja. Poskrbeli bomo za zmanjšanje vpliva politike pri aktivnem upravljanju premoženja in

profesionalizirali korporativno upravljanje. Poskrbeti bo treba tudi za ustrezne kompetence upravljalcev državnega premoženja, in sicer z uvedbo zahtevanih minimalnih kompetenc za ključne kadre na področju upravljanja državnega premoženja. Prilagodili bomo tudi sistem nagrajevanja uspešnih upravljalcev.

Zdravje

I. Reševanje trenutnih težav

1. Izhodna covidna strategija

Prioritete in cilji:

- Družbo in družbene sisteme ustrezno pripraviti na potencialni nov val okužb.
- Celovito revidirati Zakon o nalezljivih boleznih (ZNB).
- Poskrbeti za rehabilitacijo bolnikov s postcovidnim sindromom (dolgi Covid-19).
- Več pozornosti usmeriti v paciente z znaki hujših bolezni, ki v času epidemije Covida-19 niso dobili pravočasne in ustrezne oskrbe.
- Povečati ozaveščenost o zdravju in bolezni ter izboljšati zdravstveno pismenost.

Podpora zakonu o nalezljivih boleznih (ZNB), ki ga je pripravila civilna družba ob sodelovanju s stroko

Sprememba ZNB ne sme temeljiti samo na popravkih in predlogih pravne stroke, ampak ga mora oblikovati multidisciplinarna skupina za pripravo strokovnih predlogov. ZNB mora postaviti ustrezno institucionalno strukturo, ki bo poskrbela za spoštljivo komunikacijo z ljudmi. Zgolj tako lahko ljudem predstavimo, da je cepljenje proti Covidu-19 prednost, ki prispeva k boljši kakovosti življenja in za katero se državljani sami odločajo. Vsi preventivni ukrepi zoper širjenje okužbe vključno s cepljenjem bodo morali biti podprti z znanstvenimi dokazi, ustrezno časovno omejeni in prilagojeni resnosti epidemiološke situacije in klinične slike nalezljive bolezni. V ta namen bomo kot osnovo vzeli zakon, ki ga je že pripravila Pravna mreža za varstvo demokracije v sodelovanju s stroko.

Rehabilitacija prebolewnikov Covid-19

Prebolewnike Covid-19, ki imajo zaradi bolezni dolgotrajne posledice, moramo ustrezno rehabilitirati. Pripraviti moramo nove programe za zmanjševanje stresa, specifične vaje, različne oblike terapij in poklicno rehabilitacijo.

Sanacija škode, ki je nastala z delno ustavitvijo izvajanja zdravstvenih storitev

Ministrstvo za zdravje bo oblikovalo krizno skupino, ki bo v najkrajšem možnem času pripravila operativni načrt za nadomestitev zamud na področju zdravstvenih storitev, ki

so bile v zadnjih dveh letih večkrat ustavljene ali zmanjšane. Posebno pozornost bomo usmerili k potencialnim skupinam ljudi, ki imajo tveganje za nastanek hujših bolezni (zgodnja odkrivanja rakavih obolenj).

2. Interventni zakon o zdravstvu

Prioritete in cilji:

- Vzpostavitev ažurnih evidenc čakalnih dob.
- Zagotoviti dostop do zdravnika na primarni ravni.
- Uveljaviti in ovrednotiti standarde in normative v zdravstvu.
- Debirokratizirati in digitalizirati zdravstveni sistem s poudarkom na primarnem zdravstvu.
- Ustrezno upravljanje državnih in občinskih zdravstvenih ustanov.
- Takoj dodatno finančno stimulirati medicinski kader.
- Opraviti primerjalni sistemski pregled nad izvajanjem zdravstvenih storitev in urediti nadzor plačnika nad financiranjem opravljenih zdravstvenih storitev.
- Zagotoviti ustrezno financiranje zdravstvene blagajne.

Posodobljeni standardi in normativi v zdravstvu

Na podlagi ugotovitev revizije Računskega sodišča o Skrbi za učinkovit vstop zdravnikov na trg dela ter drugih relevantnih podatkov bomo v interventnem zakonu ustrezno opredelili poklicne standarde ter normative zdravnikov in ostalega zdravstvenega osebja na različnih ravneh zdravstvenega sistema. Sprejeti in uveljavljeni bodo kadrovske standardi in normativi v zdravstveni negi, kot je bilo predvideno s stavkovnim sporazumom med vlado in sindikatom delavcev v zdravstveni negi v letu 2018. Ukinili bomo sočasno delo zdravnikov na več deloviščih ter pripravili dodatne spodbude za medicinski kader.

Takojšnje skrajšanje čakalnih dob

Na podlagi Interventnega zakona o zdravstvu bomo sprejeli Aneks k Splošnemu dogovoru, v katerem bo določeno, da se vse storitve plačujejo po opravljenih storitvah.

Storitve lahko opravijo vsi izvajalci, ki se prijavijo v sistem. Zaradi ogromnega števila ljudi, ki nimajo primerne oskrbe, je treba aktivirati vse potenciale zdravstvenega sistema, ki so na voljo. Storitve se bodo dodelile kaskadno, najprej razpis samo za javne zavode, okvirno čez 3 mesece za koncesionarje in nato okvirno čez 3 mesece za zasebnike. Hkrati z razpisom za javne zavode se bo vzpostavil nadzor nad čakalnimi vrstami. Razpis mora biti narejen tako, da zaposleni v javnem sektorju praviloma ne morejo izvajati storitev iz razpisa pri koncesionarjih ali zasebnikih. Ukrep bi veljal začasno, torej do upada čakalnih vrst na dopustno raven.

Učinkovitejša izraba medicinske opreme

Izkoristiti je treba vse kapacitete, ki jih ustanove imajo tako na ravni kadra kot proste opreme. Zasledovali bomo načelo, da morajo biti storitve opravljene kakovostno, in določili ustrezen nadzor nad opravljenimi storitvami.

Debirokratizacija in digitalizacija zdravstvenih storitev

Z uvedbo domišljenih digitalnih orodij bomo posodobili obstoječe sisteme ter jih integrirali v nov enovit sistem na vseh ravneh zdravstva. Poenoten informacijski sistem v javni mreži bo javno upravljan in pod javnim nadzorom. Naša prioriteta interventnega zakona bo elektronska debirokratizacija zdravstvenega sistema.

Nadzor plačil javnih storitev

Ministrstvo za zdravje bo v sodelovanju z zdravstvenimi zavarovalnicami in Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije vzpostavilo ažurni sistem za vsakodnevno sporočanje podatkov o finančni realizaciji posameznih programov po različnih nosilcih javne zdravstvene mreže. Na podlagi rezultatov bodo po potrebi sprejeti začasni ukrepi za odpravo zaznanih anomalij zlasti v primerih zaostankov pri opravljanju storitev.

Revizija investicij v zdravstvu

Pripravili bomo revizijo Zakona o zagotavljanju finančnih sredstev za investicije v slovensko zdravstvo v letih od 2021 do 2031, da bo ustrezneje sledil potrebam in mreži javne zdravstvene zavode.

II. Pogled v prihodnost - moderen zakon o zdravstvenem sistemu v Sloveniji

1. Ureditev pacientovih pravic

Prioritete in cilji:

- Poskrbeti za ustrezno varovanje pacientovih pravic. Vsem moramo zagotoviti pravočasno in univerzalno dostopnost do zdravstvenih storitev.
- Urediti delovanje pro bono ambulant in uvajanje sprememb, ki bodo odpravile razloge za njihov obstoj.
- Poskrbeti tudi za tiste z najredkejšimi boleznimi.
- Urediti področje poklicnih bolezni.

Ustrezna ustanovitev Urada pacientovih pravic

Trenutno institut varuha pacientovih pravic ni urejen v institucionalnem pomenu, kar varuhu ne daje dovolj moči. Zato bomo ustanovili Urad pacientovih pravic, ki bo financiran iz državnih virov in voden po regionalnem vzorcu. Zagotavljal bo boljše zakonsko varstvo pacientov.

Ureditev pro bono ambulant

Pro bono ambulante ne smejo več delovati na podlagi prostovoljnih prispevkov ter dobre volje zdravnikov, ampak morajo postati del javne zdravstvene mreže. Pro bono ambulante moramo vključiti v enotni informacijski zdravstveni sistem, saj bomo s tem pridobili podatke o številu ljudi brez ustreznega zdravstvenega zavarovanja.

Sklad za izjemne primere

Nekatere redke bolezni zahtevajo drago zdravljenje v tujini. V preteklih letih je bilo področje povsem nenaslovljeno, zato so ljudje velikokrat zbirali donacije za zagotovitev zdravljenja. To ni primerna rešitev, zato predlagamo oblikovanje sklada za izjemne primere znotraj ZZZS (redke bolezni, operacije v tujini, druga mnenja v tujini). Sklad bo imel ločen finančni vir.

Ureditev področja poklicnih bolezni

Vzpostavili bomo sistem prepoznavanja in priznavanja poklicnih bolezni, s čimer bomo zagotovili pravično obravnavo delovnih invalidov.

2. Izvajanje zdravstvenih storitev

Prioritete in cilji:

- Urediti mrežo izvajanja javnih zdravstvenih storitev.
- Bolje opredeliti minimalne pogoje dela v zdravstvu.
- Povečati izkoriščenost medicinske opreme.
- Poenotiti informacijske sisteme v zdravstvu in izboljšati sistem napotitve na sekundarno raven.
- Izboljšati hitro in nujno medicinsko pomoč.
- Krepitev vloge javnih zavodov v javni zdravstveni mreži..
- Odprava “popoldanskega dela” zdravnic in zdravnikov pri zasebnikih in razmejitev javnega ter zasebnega zdravstva

Bolje organizirana mreža javnih zdravstvenih storitev

Zagovarjamo regionalno načelo na ravni primarne in sekundarne zdravstvene mreže. Potrebujemo urejeno mrežo, ki bo omogočila trajni dostop do izvajalcev zdravstvenih storitev, programov, zdravstvenega kadra in drage medicinske opreme. Pri organizaciji te mreže bomo izhajali iz podatkov o opravljenih pregledih, preiskavah in posegih na posamezno bolnišnico in na zdravnika/tim in jih primerjali s priporočenimi smernicami.

Določitev minimalnih pogojev dela

Na vseh ravneh zdravstva bomo opredelili boljše materialne in prostorske standarde dela v zdravstvu. Pri tem bomo sledili tudi tujim primerom dobrih praks, kjer z inovativnimi arhitekturnimi rešitvami z obliko zdravstvene ustanove dvigajo kakovost bivanja bolnikov ter s tem tudi izboljšajo rezultate poteka zdravljenja.

Poenotenje informacijskih sistemov slovenskega zdravstva

Uvedli bomo enotni informacijski sistem v zdravstvu na primarnem, sekundarnem in terciarnem nivoju. V informacijski sistem bomo vključili tudi vse izvajalce v javni mreži. Tako bomo zagotovili ustrezno raven podatkovne odličnosti celotnega zdravstva in pridobili podatke o dejanskih čakalnih dobah znotraj zdravstvenega sistema. Posebno pozornost bomo namenili enostavni uporabniški izkušnji tako za paciente kot zdravstveni kader.

Povečanje izkoriščenosti medicinske opreme

V Zakonu o zdravstvenem sistemu bomo jasno opredelili ukrepe za povečanje izkoriščenosti medicinske opreme. S pomočjo enotne digitalne platforme za celoten

zdravstveni sistem, ki bo javno upravljana in pod javnim nadzorom, bomo paciente lažje usmerjali v zdravstvene ustanove, kjer sta na voljo prosta medicinska oprema ter kader.

Krepitev sistema nujne in hitre medicinske pomoči

Z določitvijo jasnih kompetenc in zdravstvenih storitev bomo uredili enotno delovanje in financiranje vseh urgentnih centrov (UC) v Sloveniji. Sistemsko bomo izboljšali dejavnosti helikopterskega reševanja v Sloveniji (HNMP).

Izboljšanje sistema napotitev na sekundarno raven

Zavoljo skrajševanja čakalnih vrst bomo avtomatizirali napotovanje pacientov in pacientk k zdravnikom specialistom in zdravnicam specialistkam po kriterijih najkrajše čakalne vrste in oddaljenosti od prebivališča. Pri tem bomo ohranili pravico pacienta oziroma pacientke do izbire.

Vzpostavitev enotnega klicnega centra

Organizirali bomo enoten telefonski center za pomoč uporabnikom pri storitvah v javnem zdravstvenem sistemu, kot komplementarno dopolnitev e-zdravja.

Razmejitev javnega in zasebnega zdravstva

S spremembo zakona o zdravstveni dejavnosti bo odpravljen popoldansko delo zdravnikov pri zasebnih izvajalcih zdravstvene dejavnosti in koncesionarjih, ter uvedena konkurenčna prepoved dela.

3. Financiranje zdravstvenega sistema

Prioritete in cilji:

- Do konca leta 2024 pripraviti celovito prenovo financiranja zdravstvenega sistema, ki bo vsebovala tudi ukinitvev nepravilnega in neučinkovitega dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja. Preučili bomo tudi možnost uvedbe proračunske varovalke.
- Urediti nadzor nad plačevanjem zdravstvenih storitev.
- Zagotoviti primeren obseg javnih sredstev za financiranje vseh zdravstvenih storitev.
- Racionalizirati administrativno obremenjujoče postopke v zdravstvenem sistemu.

- Zagotoviti zdravljenje po meri pacienta.
- Preoblikovati sistem financiranja našega zdravstva.
- Na področjih s predolgimi čakalnimi dobami moramo dodatno spodbuditi izvajalce zdravstvenih storitev.
- Vključitev zobozdravstva v univerzalno javno zdravstvo po kriteriju strokovnosti, saj trenutno ta ne obsega niti vseh osnovnih storitev.

Več nadzora nad plačevanjem zdravstvenih storitev

Zavod za zdravstveno zavarovanje (ZZZS) in zdravstvene zavarovalnice morajo bolj proaktivno pristopiti k nadzoru vseh zdravstvenih storitev. ZZZS mora postati aktivni nadzornik plačila zdravstvenih storitev.

Ustrezno financiranje zdravstvenih storitev

Za javne zdravstvene storitve (varstvo pri delu, paliativna oskrba, del storitev dolgotrajne oskrbe, storitve preventivne dejavnosti) moramo nameniti več sredstev kot jih sedaj namenjamo. Želimo, da bomo do leta 2030 namenili 12 % BDP za zdravstveni sistem, vključno z investicijami, po 0,5 % BDP na leto. Zdravstvene storitve se morajo financirati glede na potrebe bolnikov, zato moramo denar usmerjati glede na čakalne dobe posameznega zdravstvenega programa.

Sistemska preoblikovanje financiranja zdravstvenih storitev

Opustiti moramo obstoječi sistem točkovnega plačevanja storitev in vpeljati moderen princip plačevanja opravljenih storitev po sistemu Skupin primerljivih primerov (SPP) za vse hospitalne in vse ambulantne zdravstvene storitve. Treba je tudi določiti temeljne kvote potrebnih storitev na državnem nivoju v javnem zdravstvenem sistemu.

4. Kadri v zdravstvu

Prioritete in cilji:

- Zagotoviti sistemski pristop k načrtovanju in upravljanju kadrov.
- Urediti stimulatивne pogoje dela.
- Urediti razmere za delo pri kadru zdravstvene nege.
- Spodbuditi dodaten vpis v izobraževalne programe preko kadrovskega štipendiranja.

Pravično plačilo zdravstvenega kadra

Odpravili bomo porušena plačna nesorazmerja in nagrajevali motivacijo ter rezultate dela.

Izboljšanje delovnih pogojev

Spodbujali bomo integracijo zdravstvenih delavcev in njihovih družinskih članov v okolje, v katerem opravljajo delo, z dostopnejšimi vrtci, šolami in stanovanji za mlade zdravnike itd. Ukrepi bi potekali v tesnem sodelovanju z lokalnimi skupnostmi.

Krepitev primarnega zdravstva

Okrepili bomo pristojnosti primarne ravni zdravstva (predvsem zdravnikov družinske medicine), ki morajo postati osnovni steber zdravstvenega sistema in tako zmanjšati trenutni pritisk na sekundarno raven. Z razbremenitvijo zdravnikov ter zaposlitvijo dodatnega kadra bomo omogočili, da zdravniki na primarni ravni zaradi časovnih stisk pri obravnavah pacientov ne bodo prehitro pošiljali na preiskave v sekundarno zdravstvo, ampak že na primarni ravni postavili primerno diagnozo ter odločili o poteku zdravljenja.

Kadrovske štipendiranje zdravstvenega kadra

Zdravstveni sistem mora uvesti sistem kadrovskega štipendiranja na področju vseh zdravstvenih programov tako v srednjih kot visokih šolah oz. univerzah. V sistemu državnega kadrovskega štipendiranja zdravstvenega kadra vidimo prednosti za vse udeležence. Dijaki in študentje bodo pridobili zadostna sredstva za neoviran študij, ki bo zato bistveno bolj kakovosten. Zdravstveni sistem bo v zameno pridobil visoko usposobljen kader, ki bo že med študijem opravljal delo pri končnem delodajalcu.

Zagotovitev kadra v zdravstveni negi

S povrnitvijo ugleda poklica, izboljšanjem pogojev dela ter razbremenitvijo administrativnega dela bomo ohranili kader v zdravstveni negi. Zaposlenim v zdravstveni negi moramo omogočiti več izobraževanja in pridobivanja kadrovskih štipendij.

5. Dobro upravljanje zdravstvenega sistema

Prioritete in cilji:

- Izboljšati učinkovitost vodenja zdravstvenih organizacij.
- Profesionalizirati upravljanje in nadzor zdravstvenih organizacij.
- Ustrezno urediti sistem enotnega naročanja zdravstvenega materiala.
- Poskrbeti za neodvisen nadzor nad kakovostjo zdravstvenih storitev.

Učinkovitejše vodenje zdravstvenih zavodov

Zavzemamo se za učinkovitejše vodenje in upravljanje državnih in občinskih zdravstvenih zavodov. Naš cilj je učinkovitejša poraba sredstev, racionalizacija poslovanja, boljša organizacija oziroma reorganizacija zdravstvenih zavodov in učinkovitejša izraba obstoječih kapacitet z ustrezno stimulacijo vseh zaposlenih. Pri ukrepih bomo izhajali tudi iz nedavnih ugotovitev Računskega sodišča o učinkovitosti ureditve javne službe, ter iz načela, da javni zdravstveni zavodi niso podjetja, ter da mora biti cilj vodenja zavodov zdravje ljudi.

Profesionalizacija upravljanja zdravstvenih zavodov

Na vodilna mesta v zdravstvu bomo imenovali ugledne in kompetentne strokovnjake. Okrepili in profesionalizirali bomo nadzorno vlogo svetov zavodov. S tem želimo depolitizirati celoten zdravstveni sistem. Vsakodnevno politiko je treba umakniti iz mehanizmov vodenja zdravstvenega sistema.

Centralizirano javno naročanje zdravstvenega materiala

Zagovarjamo centralizirano naročanje zdravstvenega materiala. Rešitev za trenutni sistem vidimo bodisi v uvedbi enovitega sistema na nacionalni ali regionalni ravni. Cilj bi bil v obeh primerih enak: transparenten in učinkovit model nabave medicinskega materiala, opreme in zdravil. Potrebovali bi tudi nov centralni register o referenčnih

cenah zdravstvenega materiala in opreme. Okrepiti bi bilo treba tudi nadzor nad izvajanjem skupnih javnih naročil.

Politično neodvisen organ, ki bo presojal kakovost zdravstvenega sistema

Potrebujemo jasno vizijo ter prioritizacijo zdravstvenih investicij, ki bodo neodvisne od posameznih lokalnih interesov. Večje investicije morajo biti vodene transparentno, manjše pa morajo biti narejene skladno z dejansko stopnjo potreb vsakega lokalnega območja ter ostalih faktorjev. Zato bomo ustanovili Nacionalno agencijo za razvoj, investicije in kakovost v medicini. Agencija bo neodvisen organ izven neposrednega vpliva politike, njena naloga pa bo prevzeti skrb in nadzor nad kakovostjo in investicijami na nacionalni in regionalni ravni.

6. Dolgotrajna oskrba

Prioritete in cilji:

- Sistemsko urediti dolgotrajno oskrbo.
- Smiselno organizacijsko ločiti različne modele dolgotrajne oskrbe.
- Okrepiti kakovostno izobraževanje za izvajalce dolgotrajne oskrbe.
- Povečati dostopnost in izbirnost zdravstvenih storitev v DSO.
- Dolgotrajno oskrbo zagotoviti vsem, ki jo potrebujejo.

Ureditev mreže domov starejših občanov (DSO)

Urediti je treba dolgotrajno oskrbo znotraj mreže javnega zdravstva. Pri tem moramo izhajati iz obstoječe infrastrukture DSO. V okviru dolgotrajne oskrbe je treba določiti tudi kriterije kakovosti za negovalne bolnišnice in negovalne oddelke v DSO ter jim zagotoviti stabilno financiranje. DSO-ji morajo postati bolj kakovostni in dostopnejši.

Jasno ločnico med dolgotrajno oskrbo in geriatrijo

Zaradi specifičnega zdravstvenega stanja starejše populacije je treba narediti jasno razmejitev med geriatričnim zdravljenjem ter dolgotrajno oskrbo. Dolgotrajna oskrba poskuša starejšim čim dlje omogočiti samostojno življenje, pri tem pa pomagajo družinski člani. Geriatrija skrbi za akutno bolne z več bolezenskimi stanji in velikim tveganjem za izgubo avtonomije do te mere, da ne bodo več zmožni samostojnega bivanja v domačem okolju. Oba pristopa imata skupne točke, ki jih je treba poiskati ob sodelovanju različnih

strok ter upoštevati v okviru organizacije celostne mreže zdravstvene oskrbe starejše populacije.

Boljše usposobljen strokovni kader na področju dolgotrajne oskrbe

S posodobitvami izobraževalnih vsebin in vključitvijo zdravstvenega kadra v dodatna usposabljanja želimo zagotoviti več ustrezno usposobljenega zdravstvenega kadra.

Boljšo preventivo pri starejših

Več starejših želimo vključiti v preventivne programe.

7. Paliativna oskrba

Prioritete in cilji:

- Poskrbeti za večjo regionalno dostopnost paliativne oskrbe.
- Zagotoviti javno mrežo paliativne oskrbe.
- Primerno ovrednotiti program paliativne oskrbe.
- Zagotoviti psihološko pomoč svojcem.

Ureditev paliativne oskrbe na primarnem nivoju

Po zgledu referenčnih ambulant v primarnem zdravstvu bi organizirali posebne paliativne ambulante, kjer bi strokovni kader vodil redne programe paliativne oskrbe.

Dostop do paliativne oskrbe ne glede na kraj bivanja

Organizirali bomo mobilne paliativne time, ki bodo omogočili dostop do paliativne oskrbe dostopen vsem ne glede na kraj bivanja.

Boljše vrednotenje paliativne oskrbe

Revidirali bomo trenutno vrednotenje storitev paliativne oskrbe na vseh ravneh zdravstva ter uredili ustrezno financiranje s strani države.

Psihološko pomoč svojcem pacientov, ki so vključeni v programe paliativne oskrbe

Vsem svojcem bomo organizirali dostopno psihološko pomoč med potekom paliativne oskrbe in tudi po njenem koncu.

8. Duševno zdravje

Prioritete in cilji:

- Posodobiti Zakon o duševnem zdravju ter ga uskladiti z načeli naše Ustave.
- Nasloviti problem pomanjkanja ustrezno izobraženih ter kompetentnih kadrov.
- Izboljšati dostopnost do virov pomoči.
- Izboljšati javno zavest o duševnih motnjah.
- Spremeniti psihosocialno paradigmo.

Ustavno ustrezen Zakon o duševnem zdravju

Skladno z našimi splošnimi usmeritvami glede uresničevanja odločb Ustavnega sodišča (glej poglavje Vladavina prava in pravična skupnost) bomo nemudoma ustrezno dopolnili Zakon o duševnem zdravju.

Strokovni nadzor ponudnikov storitev na področju duševnega zdravja

Vzpostavili bomo strokovni nadzor nad ponudniki storitev na področju duševnega zdravja. Poskrbeli bomo za boljši nadzor izvajalcev psihoterapevtskih storitev in razmislili o bolj strogih pogojih licenciranja po zgledu iz drugih zahodnih držav (npr. Avstrije, Francije ali Nemčije). Psihoterapevske in psihosocialne svetovalne dejavnosti je potrebno profesionalizirati, poskrbeti za njihovo dostopnost in zagotoviti, da je cilj teh dejavnosti izboljšanje duševnega zdravja ljudi, ne pa ustvarjanje dobička.

Dostopnejša mreža duševnega zdravja

Organizirali bomo mrežo centrov duševnega zdravja, kjer bo splošna populacija lažje dostopala do specialistov psihiatrov, kliničnih psihologov, licenciranih psihoterapevtov in psihosocialnih svetovalcev. Cilj mreže je bistveno zmanjšati neenakost regionalne dostopnosti do oskrbe duševnega zdravja, posebej pri ranljivih skupinah kot so otroci, mladostniki in starejši. Med priložnostmi vidimo tudi vključevanje specializantov psihiatrije in klinične psihologije za reševanje duševnih motenj pri mladostnikih in mladih odraslih. Vzpostaviti bi bilo treba tudi možnosti družinskih obravnav (tudi na domu).

Preventiva na področju duševnega zdravja

Spodbujali bomo organizacijo usmerjenih delavnic za osebe z duševnimi motnjami in poskrbeli za boljšo promocijo preventivnega obnašanja na področju duševnega zdravja.

S pomočjo spremenjene zdravstvene vzgoje in kontinuiranega ozaveščanja v medijih moramo detabuizirati in destigmatizirati duševne motnje ter poskrbeti za njihovo prepoznavanje med splošno javnostjo.

9. Zdravstvena preventiva

Prioritete in cilji:

- Razširiti dostopnost preventivnih programov.
- Aktivno preprečevati tveganja za zdravje.
- Spodbujati telesno aktivnost.
- Povečati zdravstveno pismenost.
- Poskrbeti za dodatne izobraževalne vsebine.

Preventivni programi

Razširili bomo preventivne in presejalne programe za zgodnje odkrivanje obolenj (vse vrste raka, kardiovaskularne bolezni, sladkorna bolezen, arterijska hipertenzija, krhkost). Okrepili bomo preventivne zobozdravstvene preglede pri starejši populaciji.

Preprečevanje tveganega vedenja

Z različnimi javnimi razpisi bomo podprli osveščanje glede škodljivosti tveganega vedenja. Izpostavljali bomo zlasti vedenje z večjim negativnim učinkom na javno zdravstvo, npr. uporaba tobačnih izdelkov, prekomerno uživanje alkoholnih pijač, uživanje prepovedanih drog, prekomerno uživanje sladkorja itn. Preučili bomo možnosti davčne in regulatorne omejitve vsebnosti sladkorja.

Spodbujanje telesne aktivnosti

Z različnimi ukrepi bomo čim več ljudi spodbudili k zdravi telesni aktivnosti in uživanju zdrave hrane po priporočilih medicinske stroke. Med pomembnejšimi ukrepi izpostavljamo predvsem trajnostno prometno infrastrukturo, ki omogoča alternativo avtomobilu in spodbuja vsakodnevno hojo oz. kolesarjenje (več v poglavju Infrastruktura in trajnostna mobilnost).

Več šolskih vsebin s področja zdravstvenih ved

V osnovnih in srednjih šolah potrebujemo več vsebin iz področja t. i. zdravstvene pismenosti, ki mora sistematično spodbujati zaupanje v medicinsko znanost in na razumljiv način predstaviti pomen preventivnih javnozdravstvenih programov.

10. Alternativna in komplementarna medicina

Prioritete in cilji:

- Urediti alternativno zdravljenje po modernih evropskih standardih.
- Uzakoniti medicinsko rabo konoplje.

Ureditev alternativne medicine

Sprejeli bomo ustrezen regulatorni okvir, s katerim bomo definirali alternativne in komplementarne oblike zdravljenja, določili minimalne standarde izvajanja dejavnosti in nadzor nad samim izvajanjem te dejavnosti.

Implementacija medicinske rabe konoplje

Sprejeli bomo podzakonske za pridelavo in predelavo ter nadzorovano rabo konoplje v medicinske namene. Za potrebe slovenskega javnega zdravstvenega sistema bo pridelavo organizirala država.